

Miia Lappalainen

**JULKISET VIHERALUEET OULUN VANHUSTEN ASUMISPALVELUJEN
HYVINVOINTIA LISÄÄMÄSSÄ**

**JULKISET VIHERALUEET OULUN VANHUSTEN ASUMISPALVELUJEN
HYVINVOINTIA LISÄÄMÄSSÄ**

Miia Lappalainen
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma

Tekijä: Miia Lappalainen

Opinnäytetyön nimi: Julkiset viheralueet Oulun vanhusten asumispalvelujen hyvinvointia lisäämässä

Työn ohjaaja: Pirjo Siipola

Työn valmistuslukukausi- ja vuosi: Kevät 2016

Sivumäärä: 51 + 18

Opinnäytetyön tilaajana on Oulun kaupungin Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen Katu- ja viherpalvelut. Katu- ja viherpalveluille on tullut palautetta etenkin ikääntyneiden levähdyspaikkatarvetta koskien. Viheralueisiin liittyvää selvitystä ikääntyneiden kannalta onkin harkittu jo pidemmän aikaa. Hyvinvointia luova viherympäristö käsitteenä sekä eri ikäryhmien huomiointi ovat nostaneet merkitystään viheraluesuunnittelussa. Opinnäytetyön aihe on siis hyvin ajankohtainen. Työssä huomioidaan koko Oulun alue, mutta työn pääpaino on keskustan alueella.

Keskeinen osa opinnäytetyötä on Harava-kyselytyökalun avulla toteutettu ikääntyneiden asumispalvelu- ja päivätoimintayksiköille lähetetty kysely. Kyselyssä tarkasteltiin seuraavia teemoja sekä mahdollisia niihin liittyviä ongelmakohtia: viheralueiden käyttö, levähdyspaikat, valaistus, aktiviteetit sekä turvallisuus ja esteettömyys. Kyselyn avulla saatiin tärkeää tietoa suoraan palveluyksiköiden edustajilta siitä, miten ja mitä julkisia viheralueita hyödynnetään ja mitä kehittämistarpeita lähialueen viherympäristössä on ikääntyneitä ajatellen. Muina tiedonlähteinä toimi muun muassa kirjallisuus, sähköiset lähteet sekä ohjausryhmän kautta hankittu materiaali.

Työn tavoitteena oli tuottaa selvitys, joka auttaa jatkossa ikääntyneiden tarpeita huomioivassa katu- ja vihersuunnittelussa. Tarkoituksena on perehtyä kyselyn avulla saatuun vastausaineistoon sekä ikääntyneet huomioivan viheraluesuunnittelun periaatteisiin. Kyselytulosten sekä viitekehyksen avulla tehdään johtopäätöksiä kyselyssä esille tulleista asioista. Esimerkkikuva, joka koskee lähinnä levähdyspaikkojen sijoittelua, tehtiin Tuiranpuistoon, jonka ympäristössä on paljon ikääntyneiden palveluyksiköitä.

Asiasanat: ikääntynyt, ikääntyneiden palveluyksiköt, julkinen viheralue, levähdyspaikka

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Landscape planning

Author: Miia Lappalainen

Title of thesis: Public green spaces raising the well-being of the elderly in Oulu's housing services

Supervisor: Pirjo Siipola

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2016 Number of pages: 51 + 18

My thesis was commissioned by the city of Oulu Urban- and environmental services Street and landscaping services. Street and landscaping services has got a lot of feedback, especially concerning the need of resting places for the elderly. There has been a lot of discussion about green spaces from the view of the elders. As a concept a green space that improves welfare, has become more important in the green design. That being said, the topic of the thesis is very topical. In the process, whole Oulu area is taken into account, but the main focus is in the central area.

One of the keystones of the thesis was an inquiry made with Harava-query tool. It was sent to housing and daycare services for the elderly. In the query we asked about following themes and possible problems related to them; usage of green spaces, resting places, lighting, activities, security and accessibility. With the query we got lots of important information directly from the service units' representatives about which and how green spaces are used, and how they need to be developed taking elderly in the account. Other sources for information was literature, Internet and material from the teachers.

The goal was to make a study, which helps to make decisions for elderly when making street- and green design. The purpose is to study the data from the query and the principles of green space design that takes elderly into the consideration. With the results from the query and frame of reference we make conclusions about things that come up in the query. An example, which mainly concerns the placement of resting places, was made in Tuiranpuisto, which has a lot of serving units of elderly nearby.

Keywords: elderly, serving units of elderly, public green space, resting place

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 IKÄÄNTYNEET HUOMIOIVAN VIHERALUESUUNNITTELUN NYKYTILANNE.....	10
2.1 Lainsäädäntö	10
2.2 Laatuvaatimukset	10
3 VIHERALUEIDEN MERKITYS IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINNILLE.....	12
3.1 Fyysinen merkitys.....	12
3.2 Psyykkinen merkitys	12
3.3 Sosiaalinen merkitys.....	13
4 IKÄÄNTYNEET HUOMIOIVAN VIHERALUESUUNNITTELUN PERIAATTEET	14
4.1 Katu- ja viheraluesuunnittelu	14
4.2 Kulkuväylät	14
4.3 Suojatiet.....	15
4.4 Levähdyspaikat.....	16
4.5 Valaistus	17
4.6 Kalusteet ja varusteet	17
4.7 Kasvillisuus.....	18
4.8 Aktiviteetit	18
5 AINEISTO JA MENETELMÄT	19
5.1 Viheralueet ja vanhusten asumispalvelut -kysely	19
5.2 Muu aineisto	20
6 KYSELYN TOTEUTTAMINEN	21
6.1 Kyselyyn osallistuneet	21
6.2 Palvelumuodot ja asukkaiden toimintakyky	22
6.3 Viheralueiden käyttö	24
6.4 Levähdyspaikat.....	28
6.5 Valaistus.....	30

6.6 Aktiviteetit	32
6.7 Turvallisuus ja esteettömyys.....	32
6.8 Muut parannusehdotukset ja kommentit	35
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	36
7.1 Kyselyvastausten analysointi.....	36
7.2 Keskeisimmät kehittämistarpeet	38
8 ESIMERKKIKOHTEENA TUIRANPUISTO	40
8.1 Sijainti ja alueen toimijat	40
8.2 Historiaa	41
8.3 Nykytila.....	42
8.4 Tuiranpuiston kehittäminen.....	44
9 POHDINTA	46
LÄHTEET	48
LIITTEET	51

1 JOHDANTO

Oulun kaupungin Katu- ja viherpalveluille on tullut palautetta sekä ikääntyneiden että heidän omaistensa taholta etenkin ikääntyneiden levähdyspaikkatarvetta koskien. Viheralueisiin liittyvää selvitystä ikääntyneiden kannalta on myös harkittu jo pidemmän aikaa, sillä sellaista ei Oulussa aikaisemmin ole tehty. Hyvinvointia luova viherympäristö käsitteenä sekä eri ikäryhmien huomiointi ovat nostaneet merkitystään vihersuunnittelussa. Nämä edellä mainitut asiat loivat tarpeen tälle opinnäytetyöaiheelle, joka on siis hyvin ajankohtainen.

Oulun kaupungilla on omia ikääntyneille tarkoitettuja asumispalveluja ja asumispalveluyksiköitä, mutta sen lisäksi asumispalveluja tarjoavat Oulu-konserniin kuuluva Oulun palvelusäätiö sekä muutamat muut säätiöt ja yksityiset tahot. Asumispalveluyksiköitä on siis paljon joka puolella Oulua. Siksi nousee myös yksiköiden hyödyntämien julkisten viheralueiden merkitys. Julkisia viheralueita ovat muun muassa puistot, torit ja aukiot, mutta myös kadut kuuluvat olennaisena osana julkiseen viherympäristöön.

Työn tavoitteena on tuottaa selvitys, joka auttaa jatkossa ikääntyneiden tarpeita huomioivassa katu- ja vihersuunnittelussa. Keskeinen osa opinnäytetyötä on Harava-kyselytyökalun avulla toteutettu Viheralueet ja vanhusen asumispalvelut -kysely, jonka avulla saadaan hyödyllistä tietoa muun muassa lähiympäristön julkisten viheralueiden nykytilasta ja kehittämistarpeista suoraan palveluyksiköiden edustajilta. Kyselytuloksien avulla voidaan paremmin huomioida tarve esimerkiksi levähdysmahdollisuuksille viheralueilla. Opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä kyselyn avulla hankittuun tietoon ja ikääntyneiden tarpeet huomioivan viheraluesuunnittelun periaatteisiin. Työssä pyritään huomioimaan koko Oulun alue sekä kaikki kyselyn avulla saatu vastausaineisto. Vastausaineiston ja hankitun teoriatiedon avulla tehdään johtopäätöksiä eri aihealueisiin liittyen ja poimitaan keskeisimmät asiat, joissa Oulun alueella kaivataan kehittämistä. Työn pääpaino on kuitenkin keskustan alueella, josta levähdyspaikkoihin liittyvää palautetta on tullut eniten. Esimerkkikuva, joka koskee lähinnä levähdyspaikkojen sijoittelua, tehtiin Tuiranpuistoon.

Opinnäytetyön tilaajana on Oulun kaupungin Yhdyskunta- ja ympäristöpalveluiden Katu- ja viherpalvelut. Katu- ja viherpalveluiden puolesta ohjausryhmään kuuluivat kaupunginpuutarhuri Heikki Pulkkinen, suunnitteluhortonomi Anne Määttä, ylläpitosuunnittelija Arja Karhu ja maisema-

arkkitehti Johanna Jylhä. Ikäihmisten hyvinvointipalveluiden puolesta ohjausryhmään kuului palveluasiantuntija Päivi Nieminen. Ohjaavana opettajana Oamkilta oli Pirjo Siipola.

KESKEISET KÄSITTEET

JULKINEN VIHERALUE

Julkinen viheralue on kaikille avoin, kaupungin tai kunnan omistama alue, esimerkiksi puisto.

PALVELUTALO

Palvelutaloissa asuvat ikäihmiset asuvat omassa vuokra-asunnossa, jonne voi tarvittaessa saada erilaisia palveluja. Palveluhenkilökuntaa on paikalla vain päivisin. Tällaisessa palvelutalossa asuvalla on mahdollisuus ostaa palveluja palvelukeskuksesta. Kotihoitoa asukas voi hankkia yksityisiltä palveluntuottajilta, mutta myös Oulun kaupunki voi järjestää näitä palveluja, jos asukas täyttää palveluunpääsykriteerit. Palveluasumista on Oulussa tarjolla erilaisten yritysten, säätiöiden ja yhdistysten toimesta. (Oulun kaupunki 2016a, viitattu 17.2.2016.)

TEHOSTETTU PALVELUASUMINEN

Tehostettu palveluasuminen on palvelumuoto asiakkaille, jotka ovat esimerkiksi muistisairaita, eivätkä selviä kotiin annettavien palveluiden tai tukitoimien turvin. Tällaisessa palveluasumisessa henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden. Asiakkaille on etua tehostetun palveluasumisen yhteisöllisyydestä. (Oulun kaupunki 2016b, viitattu 17.2.2016.)

LAITOSHOITO

Laitoshoidon on pitkäaikaista asumista hoivakodissa vaativampaa hoitoa tarvitseville asiakkaille, joiden hoitoa ei muuten voida turvallisesti järjestää. Hoivakodeissa palvelu on ympärivuorokautista ja yleensä asiakkaat tarvitsevat toimitaan kahden hoitajan sekä sairaanhoitajan apua. Hoivakodit on pyritty tekemään mahdollisimman kodinomaisiksi ja erilaista toimintaa järjestetään paljon. (Oulun kaupunki 2016c, viitattu 17.2.2016.)

PÄIVÄTOIMINTA

Kuntouttava päivätoiminta on päivätoimintakeskusten järjestämää toimintaa ikääntyneille, joiden fyysinen, psyykkinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt tai vaarassa heikentyä ja jotka eivät jaksaa tai pysty käymään muissa toiminnoissa kodin ulkopuolella. Päivätoiminnassa on mahdollista osallistua ohjattuihin liikuntaryhmiin, kädentaitoihin sekä porinapiiriin. Nämä monipuoliset toiminnot tukevat ikääntyneen kotona selviytymistä. Päivätoiminta on maksullista. (Oulun kaupunki 2016d, viitattu 17.2.2016.)

2 IKÄÄNTYNEET HUOMIOIVAN VIHERALUESUUNNITTELUN NYKYTILANNE

Oulussa ikääntyneiden tarpeita julkisilla viheralueilla on huomioitu muun muassa rakentamalla kuntoilupuistoja, jotka soveltuvat myös ikääntyneille. Ikääntyneille suunnattuja kuntoilupuistoja ovat Puusepänpuisto Myllytullissa sekä Kaukovainiolla sijaitseva Kainuunpuisto. Myös Hiirosen urheilupuistossa sekä Tervaporvarin puistossa Tuirassa on ikääntyneille soveltuvia kuntoilulaitteita. (Oulun kaupunki 2016e, viitattu 22.3.2016.)

Esimerkkinä ikääntyneet huomioivan suunnittelun kehittymisestä on myös Helsinki, missä tehdään alueellisia esteettömyyssuunnitelmia. Suunnitelmat tehdään aina sen mukaan, missä on eniten tarvetta. Kiireellisiä ovat muun muassa alueet, joilla asuu paljon ikääntyneitä tai missä on paljon vanhus- ja vammaispalveluita. (Rakennusvirasto 2016a, viitattu 22.3.2016.) Vuosien 2002 - 2011 Helsinki kaikille -projektin tavoitteena oli kaupunki, jossa kaikkien on helppo liikkua ja toimia. Projektissa oli mukana myös vanhus- ja vammaispalvelujen edustajia. (Rakennusvirasto 2016b, viitattu 22.3.2016.)

2.1 Lainsäädäntö

Lainsäädännöstä löytyy esteettömään rakentamiseen ja liikkumiseen keskeisesti ja välillisesti vaikuttavia säädöksiä. Suomessa maankäyttö- ja rakennuslaki sekä sitä täydentävä asetus, joista löytyvät myös esteettömyyttä koskevat säädökset, ohjaavat rakentamista. (Invalidiliiton esteettömyyskeskus 2016a, viitattu 22.3.2016.) Suomen rakentamismääräyskokoelmaan on koottu tarkemmat rakentamista koskevat säännökset ja ohjeet. Asetuksena annetut ja rakentamismääräyskokoelmaan kootut säännökset ovat velvoittavia, kun taas ministeriön antamat ohjeet eivät velvoita. (Invalidiliiton esteettömyyskeskus 2016b, viitattu 22.3.2016.) Vuonna 2007 Suomi allekirjoitti YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen, jonka artikla 9. Esteettömyys luettelee laajasti kansalaisten yhdenvertaisuutta tukevia toimenpiteitä rakennetussa ympäristössä. (Invalidiliiton esteettömyyskeskus 2016a, viitattu 22.3.2016.)

2.2 Laatuvaatimukset

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto ovat uudistaneet vuosina 2001 ja 2008 annetun laatusuosituksen niin, että se ottaa paremmin huomioon ohjaus- ja toimintaympäristössä

tapahtuvat ja meneillään olevat muutokset ja uusimman tutkimustiedon. Vuonna 2013 tehty uudistus on tarkoitettu ensisijaisesti iäkkäiden palvelujen kehittämisen ja arvioinnin tueksi kuntien ja yhteistoiminta-alueiden päättäjille ja johdolle, mutta sitä voivat hyödyntää omassa toiminnassaan myös muut tahot, kuten sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajat ja alan ammattilaiset. Suositukseen sisältyy muun muassa seuraava aihe: kunnan järjestelmällinen toiminta ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi. Tähän suositukseen perustuen kunnan on tuettava ikääntyneen väestön toimintakykyä ja terveyttä erilaisilla toimenpiteillä, esimerkiksi vahvistamalla liikuntapaikkojen saatavuutta. Tarkempi kuvaus laatuvaatimuksista on liitteenä. (Suomen kuntaliitto, viitattu 18.2.2016.)

3 VIHERALUEIDEN MERKITYS IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINNILLE

3.1 Fyysinen merkitys

Biologisista syistä johtuen fyysinen toimintakyky väistämättä heikkenee iän myötä. Vaikka terveiden ikäihmisten määrä on kasvanut, monet heistä liikkuvat todella vähän tai eivät ollenkaan, mikä vaikuttaa merkittävästi toimintakykyyn. Eri elintoiminnot muuttuvat eri tahtia, mikä vaatii ikääntyneiltä omien kykyjensä mukaista sopeutumista ympäristön luomiin vaatimuksiin. (Rappe, Lindén & Koivunen 2003, 118 - 119.)

Ikäihmisten suosituin liikuntamuoto on kävely. Ikääntyneet kävelevät saadakseen liikuntaa ja raitista ilmaa, mutta myös luonnon tarkkailu on yksi syy. Ulkoilulla edistetään aivojen hapensaantia sekä D-vitamiinin saantia. Ulkoilun myönteiset vaikutukset näkyvät etenkin heikkokuntoisissa ikäihmisissä. Usein ikääntyneitä vaivaavat krooniset kivut, jolloin ulkoilua rajoitetaan kivun vuoksi. Kauniilla ympäristöllä voidaan kuitenkin ehkäistä koetun kivun aistimista. Ikäihmiset itse ovat sitä mieltä, että ulkoilu parantaa nukkumista ja vähentää kipuja. Liikunnalla voidaan myös ehkäistä iän myötä tulevia toiminnanvajavuuksia, kuten liikkumiskyvyn heikentymistä tai muita siitä seuraavia ilmiöitä. (Rappe ym. 2003, 120.)

”Kaupunkien keskusta-alueiden autottomat kävelykadut tukevat ikääntyneiden arkiliikuntaa” (Lehmuspuisto & Åkerblom 2007, 22). Samoin muut julkiset viheralueet, joissa ikääntyneet on huomioitu, ovat edistämässä liikkumisen mahdollisuutta ja parantamassa sitä myöten ikäihmisten fyysistä hyvinvointia.

3.2 Psykykinen merkitys

Ulkona liikkumisella ja sitä kautta saatavilla aistihavainnoilla on suora yhteys myös ihmisen psyykkiseen hyvinvointiin. Pirstävät värit, ihmisten tapaaminen ja yleensäkin liikkuminen kohottavat ihmisen mielialaa. ”Myös rauhalliset hiljentymispaikat ovat tärkeitä henkisen hyvinvoinnin kannalta” (Rappe ym. 2003, 120). Tällaisia hiljentymispaikkoja voivat olla esimerkiksi liikenteen melulta ja muilta häiriötekijöiltä suojatut rauhalliset viheralueet. Liikuntaa harrastavilla ikäihmisillä on myös harvemmin masennusta kuin liikuntaa harrastamattomilla (Rappe ym. 2003, 120).

Ikääntyneen minäkuva voi olla hyvin hauras. Etenkin laitoksessa asuva kadottaa helposti minuutensa ja määrittelee itseään hoitosuhteen kautta. Viherympäristöllä on ikääntyneen minäkuvaa vahvistava vaikutus, sillä se tukee identiteetin ajallista jatkuvuutta herättämällä muistoja ja tuomalla mieleen tuttuja asioita esimerkiksi kasvien ja niiden tuoksujen avulla. Kasveihin liittyvät muistot tuovat ympäristöä tärkeäksi ja ovat symboloimassa uudistumista ja elämän jatkuvuutta, mikä luo ikääntyneille toivoa. (Rappe ym. 2003, 121.)

Useimmat ikäihmiset viettävät paljon aikaa sisätiloissa, asuivat he sitten kotona tai laitoksessa. Siksi myös ikkunanäkymät piholle ja kaduille ovat tärkeitä tiedonlähteitä ympäristön tapahtumista (vrt. sosiaalinen merkitys). Ikkunanäkymien olisi hyvä olla monipuolisia ja vaihtelevia, sillä siten ne parhaiten vähentävät ikävystymistä ja auttavat pysymään kiinni niin ajassa kuin paikassa. (Rappe ym. 2003, 119.)

3.3 Sosiaalinen merkitys

Toiminnallisen ympäristön suunnittelulla vaikutetaan myös ympäristön sosiaalisiin prosesseihin (Junttila 1995, 46). Viheralueet edistävät sosiaalista kanssakäymistä sekä ehkäisevät yksinäisyyttä (Rappe ym. 2003, 11). ”Sosiaalista kanssakäymistä mahdollistavat ja kulttuuripalveluja tarjoavat ympäristöt tukevat ikääntyneiden tervettä ja aktiivista elämäntapaa” (Lehmuspuiisto & Åkerblom 2007, 13). Jo pelkkään toisten ihmisten läsnäoloon liittyy sosiaalinen vuorovaikutus, mutta se on myös edellytyksenä aktiiviselle kommunikoinnille, jonka mahdollisuuksia viihtyisä ympäristö ja aktiivinen toiminta lisäävät (Junttila 1995, 46). Ikääntyneet usein välttelevät liian rauhattomia ja vilkkaita paikkoja, mutta he kuitenkin mielellään seuraavat ympäristön tapahtumia. Siksi olisi hyvä, että viherympäristössä olisi rauhallisia paikkoja turvalliseen liikkumiseen ja ihmisten tarkkailuun. (Rappe ym. 2003, 120.) Muiden ihmisten toiminnan seuraaminen, kuuntelu ja katselu ovat passiivista sosiaalisuutta (Junttila 1995, 46). Sillä on kuitenkin tärkeä sosiaalinen merkitys, vaikkei esimerkiksi aktiivista keskustelua tapahtuisikaan.

4 IKÄÄNTYNEET HUOMIOIVAN VIHERALUESUUNNITTELUN PERIAATTEET

Ikääntyneiden kulkureitit eivät saa olla liian kuormittavia. Vaihtoehtoisia reittejä tulisi olla niin pituuden kuin rasittavuudenkin suhteen. Liian jyrkkä viettäminen tai sivuttaiskaltevuus hankaloittavat apuvälineiden kanssa liikkumista. Loivakin mäki voi olla vaikea heikkovoimaiselle ikäihmiselle ja sivuttaiskaltevuus taas aiheuttaa sen, että liikettä joutuu jatkuvasti korjaamaan. (Rappe ym. 2003, 120.) Siksi ulkoilureittien turvallisuus ja esteettömyys on todella tärkeää.

4.1 Katu- ja viheraluesuunnittelu

Katuympäristö on hyvin keskeinen julkinen ulkotila, jota monet ihmiset käyttävät päivittäin muun muassa työ- ja koulumatkoihin tai vapaa-ajan viettoon. Katusuunnittelun periaatteet sopivat hyödynnettäviksi myös muille julkisille alueille, kuten puistoihin ja toreille, koska ne ovat hyvin verrattavissa katualueiden käyttöön. Katusuunnittelulla on suuri merkitys katualueiden visuaaliseen ilmeeseen ja erilaisten toimintojen toteutumiseen. Sillä voidaan vaikuttaa paljon kaupunkikuvaan ja esimerkiksi koettuun turvallisuuteen. Katusuunnittelussa huomioidaan kaikki käyttäjäryhmät, siten että myös liikuntarajoitteisten on mahdollista liikkua turvallisesti ja esteettömästi. (Junttila, Koivistoinen, Waris, Häkkinen & Kauppinen 2011, 8-9.)

4.2 Kulkuväylät

Paikasta toiseen johtava turvallinen ja esteetön kulkureitti jalankulku- ja kevyenliikenteenväylällä on selkeästi hahmotettavissa ja löydettävissä. Kulkureitillä ei saa olla esimerkiksi kompastumis-, törmäämis-, liukastumis- tai eksymisvaaraa. Myös tasoeroja varten on oltava sekä luiska että portaat. Kulkua ohjataan maanpinnan näkyvillä ja tuntuville merkinnöillä ja materiaaleilla sekä esimerkiksi varoittavilla äänimerkeillä. Varoittavaa äänimerkkiä käytetään esimerkiksi suojateiden liikennevaloissa. Törmäämistä tolppaan, puuhun, opasteeseen tai muuhun vastaavaan estetään erottelualueella. Kadunylityspaikkojen tulee olla johdonmukaisia ja suojateiden turvallisia. Kulkureitin varrella olevat bussipysäkit sijoitetaan helposti lähestyttäväksi ja niiden tulee olla helposti havaittavia. (HKR & SOTERA 2005, 6.)

Viheralueiden tulee olla turvallisia ja esteettömiä liikkua jalankulku- ja kevyenliikenteenväyliä pitkin. Kulkureittien tulee palvella tarpeen mukaan eri ulkoilumuotoja ja niiden tulee jatkua samalla

periaatteella koko viheralueella. Kevyenliikenteenväylää käytetään usein ulkoilureittinä tai osana sitä. Jalankulkuväylän tulee olla riittävän leveä ja selkeästi erotettu pyörätiestä. Jalankulkuväylän pintamateriaali voi olla eri kuin pyörätiellä. Viheralueiden kulkureitit ovat paljon katualueen periaatteita noudattavia. (HKR & SOTERA 2005, 9 - 10.)

Kulkuväylän leveyden tulee olla riittävä koneelliselle puhtaanapidolle sekä apuvälineiden kanssa liikkumiseen. Sopiva leveys kulkuväylän koneelliselle kunnossapidolle on 2300 mm. Avustajan tai opaskoiran kanssa liikkuvan kannalta vapaan väylän leveyden tulisi olla vähintään 1500 mm, mutta esimerkiksi kahden pyörätuolin kohdatessa sen tulisi olla ainakin 1800 mm. Kulkuväylän vapaan korkeuden tulee olla vähintään 2200 mm, mutta esimerkiksi rakennuksen alikulkukorkeuden olisi hyvä olla vähintään 3000 mm. (Rakennusvirasto 2008a, viitattu 8.3.2016.) Vapaa korkeus on tärkeä, koska kulkuväylälle sivusta tai ylhäältä päin ulottuvat esteet ovat näkövammaiselle vaikeita havaita. Jos esteitä ei voi poistaa, tulisi niihin törmääminen estää suojakaiteilla tai kalusteilla. (Invalidiliiton esteettömyyskeskus 2016c, viitattu 8.3.2016.)

Liikkumisolosuhteet vaihtelevat paljon vuodenaikojen mukaan ja etenkin talvella vaatimukset ulkoliikunnan suhteen korostuvat (Lehmuspuiisto & Åkerblom 2007, 26). Siksi kulkuväylien talvikunnossapidosta tulee huolehtia oikea-aikaisella aurauksella ja hiekoituksella, jotta ikääntyneet voivat liikkua turvallisesti ja mahdollisten apuvälineidensä kanssa. ”Lämmitetty kävelykatu on myös talvisin turvallinen” (Lehmuspuiisto & Åkerblom 2007, 22). Lämmitys helpottaa kunnossapitoa talviaikana, kun kulkuväylä pysyy sulana.

4.3 Suojatiet

Kulkureittien varrella olevat suojatiet on merkittävä riittävän selkeästi. Suojatielle on oltava selkeät merkinnät, raidoitusmerkinnät ajoradan pinnassa ja suojatiestä ilmoittava merkki. Suojatien varoitusalueena voi olla näkyvä ja tuntuva materiaalivyöhyke, esimerkiksi kupolinystypintainen laattavyöhyke ennen suojatietä koko sen leveydelle. Suojatiellä on oltava kallistettu reunakivi normaalin reunakiven rinnalla. Kallistetun reunakiven leveyden tulisi olla vähintään 900 mm. (HKR & SOTERA 2005, 7-8.) Koneellisen puhtaanapidon kannalta kallistetun reunakiven tulisi olla vähintään 2300 mm (Rakennusvirasto 2008b, viitattu 8.3.2016). Myös mahdollisella keskikorokkeella on oltava kallistetut reunakivet molemmin puolin. Risteyksen suojatielle voi olla johtamassa suojakaide, jossa on käsijohteet 900 mm ja 700 mm korkeudella ja alapiena 100 mm korkeudella maanpinnasta. (HKR & SOTERA 2005, 7-8.) Suojateilla on suositeltavaa erottaa

jalankulku ja pyörätie eri materiaaleilla. Myös huolellisesti suunniteltu kuivatus ja suojatien riittävä valaisu ovat tärkeitä. (Rakennusvirasto 2008b, viitattu 8.3.2016.)

4.4 Levähdyspaikat

”Kun lepoaikasta toiseen on näköyhteys, vanhus tietää, kuinka pitkälle on jaksettava kulkea” (Rappe ym. 2003, 120). Lähireittien kevyenliikenteenväylillä levähdyspaikkoja istuimiseen tulisi olla 50 – 100 tai 50 – 200 metrin välein. Vanhusten asumispaikkojen läheisyydessä levähdyspaikkoja tulisi olla tiheään (HKR & SOTERA 2005, 10). Levähdyspaikan tulee olla selkeästi erottuva ja sitä rajaa kevyenliikenteenväylästä erotteluraita. Kalustealueella tulisi olla näkyvät värit kulkuväylän materiaaleihin verrattuna sekä riittävästi liikkumistilaa esimerkiksi pyörätuolille. Puistoissa ja muilla virkistysalueilla levähdyspaikkojen penkkeineen tulisi sijaita rauhallisissa, aurinkoisissa ja varjoisissa paikoissa, jotka soveltuvat tapahtumien seuraamiseen tai ovat muuten maisemallisesti kiinnostavia. (HKR & SOTERA 2005, 9-10.)

Levähdyspaikan tukevan penkin tulee sijaita kulkuväylän ulkopuolella. Penkin sopiva yleiskorkeus jäykkänivelisille on 500 mm. Penkeissä tulee olla käsinojat ja keskikäsinoja. Pyörätuolia käyttäville lepopenki ilman käsinoja on parempi. Penkin tulisi erottua hyvin taustasta selkeän värin ja tummuuseron avulla. (HKR & SOTERA 2005, 11) Oulun kaupungilla on käytössään oma esteetön Pensastasku-penkkimalli, mikä sopii tähän tarkoitukseen hyvin (kuvio 1).

KUVIO 1. Esteetön Pensastasku-penkkimalli (Kuva: Oulun kaupunki)

4.5 Valaistus

Silmän mustuaisaukko pienenee iän myötä, jolloin verkkokalvolle ei pääse niin paljon valoa. Niinpä viheralueilla valaistuksen tulee olla riittävä, jotta ikääntyneet näkevät kunnolla. (Rappe ym. 2003, 118.) Jalankulkualueet tulee valaista tasaisesti, riittävän voimakkaasti ja häikäisemättömästi (Rakennusvirasto 2008a, viitattu 8.3.2016). Valaisimia käytetään ohjaavina elementteinä niin, että heikkonäköinen voi käyttää esimerkiksi pylväsrivejä tai valojuovia suunnistamisen apuna. Valon avulla korostetaan ympäristössä olevia opasteita ja yksityiskohtia. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2016, viitattu 8.3.2016.) Valaisimien pylväsväli ja valonjako-ominaisuudet tulee asettaa niin, ettei valaisinten välille tule pimeitä alueita. Valaisimet sijoitetaan samalle puolelle kulkuväylää. Hyvä valaistus tarvitaan erityisesti risteyskohtiin, tasoeroille sekä sisäänkäynneille. (Invalidiliiton esteettömyyskeskus 2016d, viitattu 8.3.2016.)

4.6 Kalusteet ja varusteet

Monilla ikänäkö, eli kyvyttömyys tarkentaa katsetta lähelle, alkaa vaivata jo keski-ikästä alkaen. Näköaistilla on suurin merkitys ympäristösuhteen kannalta. Niinpä opasteissa ja kylteissä kirjainten tulisi olla riittävän isoja ja selkeitä. (Rappe ym. 2003, 118.) Eri kalusteissa ja opasteissa käytetään kontrastivärejä siten, että ne erottuvat selkeästi taustastaan ja ympäröivistä pinnoista. Esimerkiksi porrasaskelmissa kontrastiraita on tärkeä tasoeron havaitsemiseksi. (Invalidiliiton esteettömyyskeskus 2016d, viitattu 8.3.2016.)

Kaikkien katualueilla olevien kalusteiden ja varusteiden, kuten tolppien, ohjausmerkkien ja opasteiden tulee olla kulkuväylän ulkopuolella erottelualueella. Esimerkiksi maksuautomaattien tulee olla myös pyörätuolia käyttävän ulottuvilla. (HKR & SOTERA 2005, 7)

Viheralueiden esteettömät ja turvalliset kulkureitit sisältävät selkeän opastuksen sekä alueista ja reiteistä tulisi olla saatavilla ennakkotietoa (HKR & SOTERA 2005, 9). Ennakkotietoa antamassa voi olla alueelle tultaessa esimerkiksi opastaulu, jossa on alueen kartta sekä reittivaihtoehdot.

4.7 Kasvillisuus

Noin neljäsosalla 60 - 70 vuotiaista on kuulovaikeuksia. Viherympäristössä selkeä äänimaailma olisi tärkeä, joten kovia ääntä heijastavia pintoja tulisi välttää ja liikenteen tuomaa melua poistaa kasvillisuuden avulla. Kasvillisuudella ja muilla suojaavilla rakenteilla saadaan suojaa myös tuulelta tai liialliselta auringon paahteelta, jotka voivat olla ikäihmisille vahingollisia heikentyneen lämmönsäätelyn vuoksi. (Rappe ym. 2003, 118 - 119.)

Koska ikääntyneillä värinäkö usein heikentyy, heidän käyttämässään puistoissa tulisi olla väreiltään kirkkaita ja lämpimiä, punakeltaisia istutuksia (Rappe ym. 2003, 118). Ikääntyneillä voi olla paljon kasveihin liittyvää tietoa ja muistoja, joiden avulla ympäristöä tulkitaan. Monipuolisen kasvillisuuden avulla ikääntyneellä on mahdollisuus valita oma tapansa toimia ja kokea. (Rappe ym. 2003, 121) Siksi ikääntyneet huomioivilla viheralueilla olisi hyvä suosia myös perinteisiä kasveja, joita monet tunnistavat. Piha-alueilla tulisi välttää myrkyllisiä tai allergisoivia kasveja (Lehmuspuiisto & Åkerblom 2007, 40).

Viheralueilla luonnonvarainen kasvillisuus ei saa tulla näköesteeksi ja se pidetään pois kulkuväyliltä. Myös istutetun kasvillisuuden tulee olla riittävän kaukana kulkuväylistä. (HKR & SOTERA 2005, 9.)

4.8 Aktiviteetit

Taajamapuistoissa voi esteettömien reittien varrella olla ikääntyneille suunnattuja kuntoilupisteitä, joissa on yksinkertaisia laitteita. Niiden avulla voi esimerkiksi harjoittaa tasapainoa tai tehdä kävelyharjoituksia. Varsinaiset kuntoilupuistot on luontevaa sijoittaa leikkipuistojen yhteyteen ja olemassa olevia leikkipuistoja voidaan kehittää myös ikääntyneitä palveleviksi. Kuntolaitteita voi sijoittaa myös pieniin kuntopisteisiin taajaman puistoihin. (Lehmuspuiisto & Åkerblom 2007, 25.) Muita aktiviteetteja ikäihmisille voivat olla esimerkiksi heille suunnatut pelialueet tai muut ajanviettopaikat, kuten grillikatokset. Myös puistoissa olevat kioskit ovat ikäihmisille mieluisia ajanviettopaikkoja. Jokaisella ikääntyneelle sopivaa aktiviteettia tarjoavalla toimintaympäristöllä on oltava samat esteettömyysvaatimukset kuin julkisilla alueilla yleensäkin.

5 AINEISTO JA MENETELMÄT

5.1 Viheralueet ja vanhusten asumispalvelut -kysely

Harava-kyselytyökalun avulla toteutettu Julkiset viheralueet ja vanhusten asumispalvelut –kysely (liite 5) on keskeinen osa katu- ja viherpalveluille tehtyä opinnäytetyötä. Harava-kyselyohjelma on Dimenteq Oy:n tuottama karttapohjainen kyselypalvelu. Kyselyä alettiin valmistella heti opinnäytetyöprojektin alussa ja sitä käytiin läpi useaan otteeseen yhdessä ohjausryhmän kanssa, jotta lopputulos olisi mahdollisimman hyvä. Opinnäytetyöprojektin alkuvaiheessa haastateltiin muutamaa eri asumispalveluyksikön edustajaa kyselyn tekemisen helpottamiseksi. Haastatteluissa tiedusteltiin lähinnä sitä, millaisia asioita kyselyn avulla olisi hyvä selvittää.

Kyselytyökalun avulla kysely saatiin verkkoon ja helposti vastaajien saataville. Oulun kaupungin kaavoitusarkkitehti Mika Uolamo auttoi kyselyn rakentamisessa ja julkaisussa. Kysely lähetettiin 11.12.2015 ja vastausaika päättyi 15.1.2016. Vastausaikaa oli siis noin kuukausi. Vastauspyyntö ja linkki kyselyyn lähetettiin kaikille asumispalvelu- ja päivätoimintayksiköille sähköpostin välityksellä. Viestin vastaanottajina oli lähinnä palveluyksiköiden johtajia, joilla oli mahdollisuus lähettää kysely eteenpäin jonkun muun henkilökunnan jäsenen vastattavaksi. Kaikkiaan viesti lähetettiin 59 henkilölle. Kyselyn vastausajan päätyttyä Mika Uolamo tilasi Harava-palvelusta vastausaineiston, joka saatiin 18.1.2016.

Kyselyssä tarkasteltiin seuraavia teemoja sekä mahdollisia niihin liittyviä ongelmakohtia: viheralueiden käyttö, levähdyspaikat, valaistus, aktiviteetit sekä turvallisuus ja esteettömyys. Kyselyn avulla saatiin tärkeää tietoa suoraan palveluyksiköiden edustajilta siitä, miten ja mitä julkisia viheralueita hyödynnetään ja mitä kehittämistarpeita lähialueen viherympäristössä on ikääntyneitä ajatellen. Erityisesti levähdyspaikkoja sekä turvallisuutta ja esteettömyyttä koskevat kysymykset ovat oleellisia, sillä näiden tietojen avulla voidaan lähteä helpoiten korjaamaan palveluyksiköiden lähiympäristön puutteita. Viheralueiden käyttöä koskevat kysymykset taas auttavat havainnollistamaan sitä, mitä alueita todellisuudessa hyödynnetään ja mitkä asiat näillä alueilla ovat toimivia ja mitkä eivät.

5.2 Muu aineisto

Kyselyn karttavastausten purkua varten ladattiin taustakarttoja Maanmittauslaitoksen nettisivuilta Avoimien aineistojen tiedostopalvelusta. Taustakarttana käytettiin maastokarttaa mittakaavaltaan 1:100 000, koska se sopi tarkoitukseen parhaiten ja oli riittävän selkeä. Kartta- ja sijaintitietojen lähteenä oli muiden karttapalvelujen lisäksi Oulun kaupungin WebMap-karttapalvelu, johon tarvittiin erikseen kaupungin myöntämät tunnukset.

Kyselyn valmisteluun liittyneiden haastattelujen yhteydessä otettiin kuvia asumispalveluyksiköiden pihoilta ja ympäristöistä. Kuvia otettiin myös itsenäisillä tutustumiskäynneillä Tuiranpuistoon, joka on työn esimerkkikohteena.

Oulun kaupungilta saatiin ohjausryhmän jäsenten avulla hyödyllistä materiaalia, esimerkiksi kirjallista aineistoa sekä kuvia. Lisäksi ohjausryhmän kautta saatiin periaatekuvan laatimiseen liittyvää suunnittelumateriaalia, kuten ilmakeku ja tarkempi suunnitelmakeku puiston alueella olevasta leikkipuistosta. Tuiranpuistoon tehdyn periaatekuvan piirtämisessä käytettiin tietokoneavusteiseen suunnitteluun tarkoitettua AutoCAD-ohjelmaa.

6 KYSELYN TOTEUTTAMINEN

Kysely lähetettiin kaikille asumispalvelu- ja päivätoimintayksiköille sähköpostin välityksellä 11.12.2015 ja vastausaikaa oli noin kuukausi. Kyselyssä oli monivalintakysymyksiä sekä karttakysymyksiä, joissa piti ilmoittaa pyydettyjä sijainteja. Monivalintakysymyksiä käsiteltiin laskentataulukko-ohjelmisto Excelin avulla piirtämällä vastauksista havainnollistavia kuvioita. Karttakysymysten paikkatietovastaukset olivat joko piste- tai viivatiedostoja riippuen siitä, oliko kyseessä sijainti vai reitti. Paikkatietoja käsiteltiin ArcGIS-ohjelmistoon kuuluvan ArcMap-ohjelman avulla. Piste- ja viivatiedostot laitettiin ArcMapin avulla kartalle ja kunkin karttakysymyksen vastauksista tehtiin oma karttakuvansa, tarvittaessa useampi kuva.

6.1 Kyselyyn osallistuneet

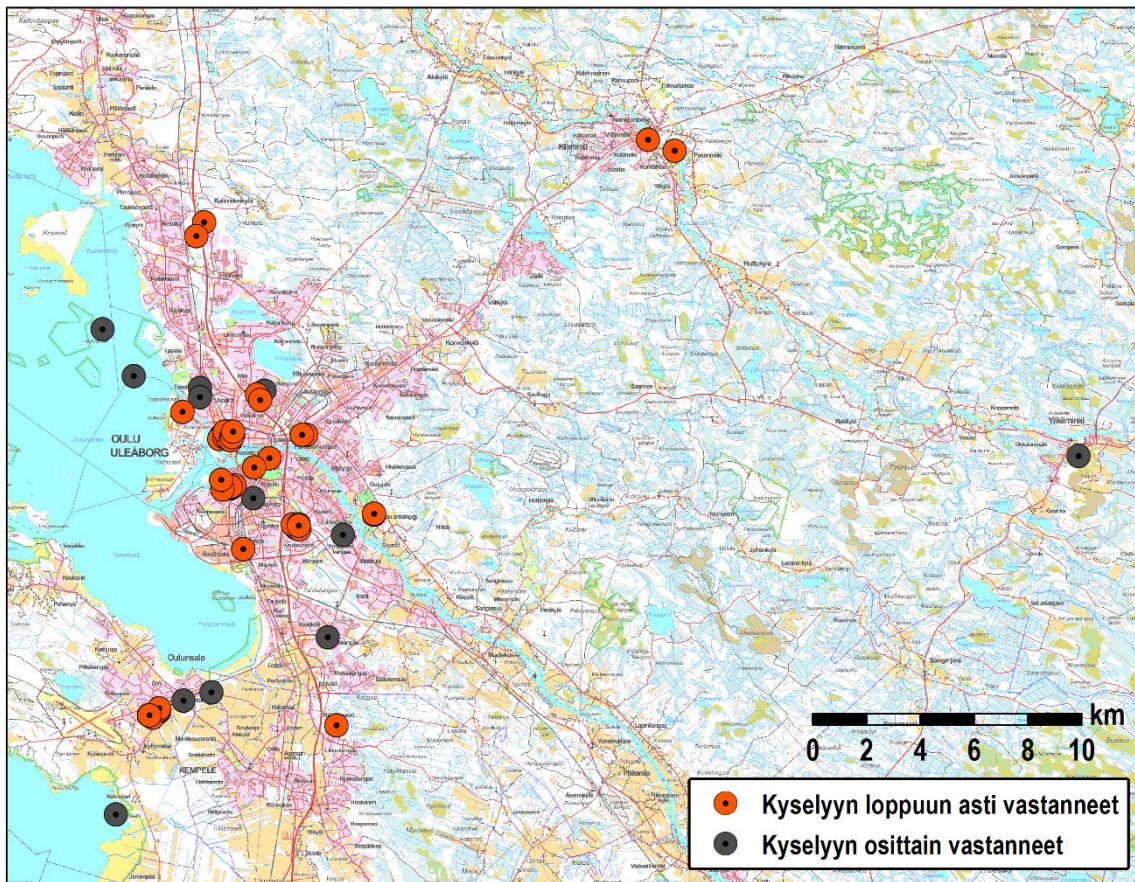
Suurin osa kyselyvastauksista saatiin Oulun keskusta-alueen palveluyksiköiltä tai keskustan tuntumasta. Keskusta-alueen palveluyksiköistä kyselyyn vastasi loppuun asti Keskustan palvelukeskus ja palvelutalot, Hollihaan palvelukoti sekä Sara Wacklin-koti Myllytullista. Myös Palvelukoti Annansilmä oli osallistunut kyselyyn osittain.

Tuiran alueen palveluyksiköt osallistuivat myös hyvin. Vastauksia tuli Caritaksen Kannelkodista, Tuirankartanosta sekä Päivätoimintakeskus Helmeristä. Kaukovainiolta kyselyyn osallistui Hirosenkoti, Hintasta Metsolan hovi, Puolivälinkankaalta Metsolan Kartano, Toppilansaaresta Mikeva Oy:n Fregatin palvelukodit, Herukasta Attendo Niittytuuli, Saarelasta Saarela-koti ja Metsokankaalta Attendo Savotanpuisto.

Kyselyyn saatiin vastauksia myös kauempaa keskustasta. Oulunsalon Salonkartanon palvelukeskus sekä Kiimingistä Palvelukeskus Jaarankartano vastasivat kyselyyn loppuun saakka. Teppolakoti Kempeleestä ja Päivöläkoti Ylikiimingistä osallistuivat myös, mutta vastasivat vain osittain.

Kyselyyn loppuun asti vastanneista yksi vastaaja, ja yhteensä 7 vastaajaa kaikista kyselyyn osallistuneista jäi epäselväksi, koska sijaintia ja osoitetta ei ollut ilmoitettu. Kyselyyn vastanneita oli kaiken kaikkiaan 25. Yksi palveluntarjoaja on saattanut vastata useamman palveluyksikkönsä puolesta. Niissä tapauksissa vastatessa on merkitty useampia sijainteja. Loppuun asti vastanneita

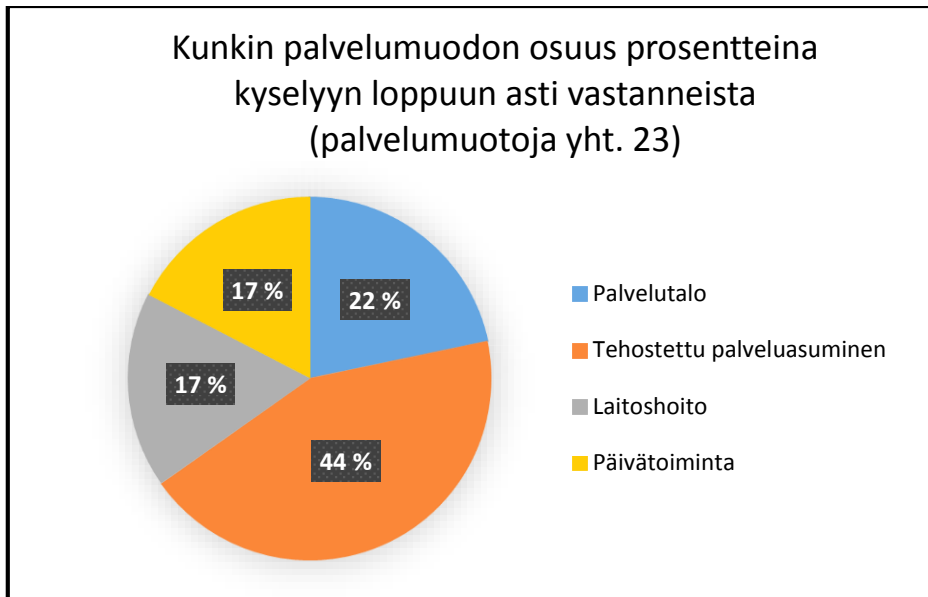
oli 16. Kyselyyn osallistui ikääntyneiden palveluyksiköitä ympäri Oulua (kuvio 2). Kuviossa on vastaajien itsensä ilmoittamat sijainnit, joten joukossa on myös virheellisiä merkintöjä.

KUVIO 2. Kyselyyn osallistuneiden palveluyksiköiden merkitsemät palveluyksiköiden sijainnit (Maanmittauslaitos, Maastokarttarasteri 1:100 000, 02/2016)

6.2 Palvelumuodot ja asukkaiden toimintakyky

Vastaajien joukossa on eri palvelumuotojen tuottajia ja osa palveluyksiköistä tuottaa useampaa erilaista palvelua. Palvelumuotoja ovat palvelutalo, tehostettu palveluasuminen, laitoshoido sekä päivätoiminta. Suurin osa vastauksista tuli tehostettua palveluasumista tarjoavilta yksiköiltä (kuvio 3). Toiseksi eniten vastauksia saatiin palvelutalojen puolesta. Laitoshoidon ja päivätoiminnan osuus oli yhtä paljon. Kuviossa on huomioitu vain kyselyyn loppuun asti vastanneet.

KUVIO 3. Palvelumuotojen osuudet

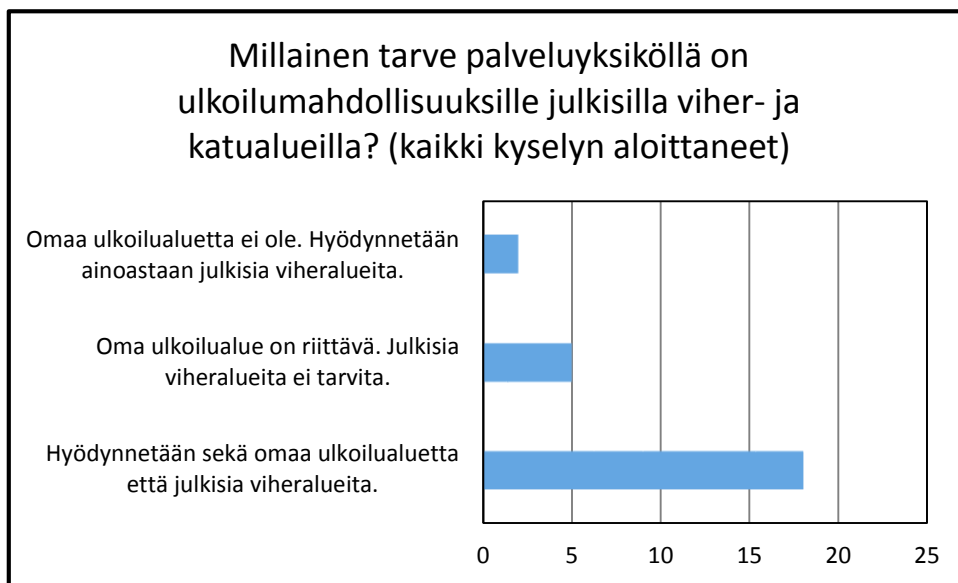
Palveluyksiköiden asiakkaiden toimintakykyä mitattiin sen mukaan, miten asiakkaat kykenevät ulkoilemaan. Vastausvaihtoehtoja oli neljä. Kyselyyn osallistuneissa palveluyksiköissä suurimmassa osassa on palveluja käyttäviä ikääntyneitä, jotka eivät kykene ulkoilemaan ilman avustusta. Toiseksi eniten on palveluyksiköitä, joiden asiakkaista osa kykenee ulkoilemaan ilman avustusta. Kolmanneksi eniten on palveluyksiköitä, joiden asiakkaista suurin osa ulkoilee omatoimisesti ja neljänneksi eniten asiakkaita, jotka kykenevät ulkoilemaan omatoimisesti (kuvio 4).

KUVIO 4. Palveluyksiköiden asukkaiden toimintakyky

6.3 Viheralueiden käyttö

Viheralueiden käyttöä koskevilla kysymyksillä pyrittiin kartoittamaan palveluyksiköiden käyttämiä viheralueita sekä yleensäkin tarvetta julkisten viheralueiden käytölle. Kaikista vastanneista suurin osa on vastannut, että palveluyksiköllä on käytössään myös oma ulkoiluun suunniteltu piha-alue. Loppuun asti vastanneista jokainen on vastannut, että oma ulkoiluun tarkoitettu piha-alue on olemassa. Loppuun asti vastanneista ainoastaan Attendo Niittytuulen palveluyksikkö vastaa, että oma piha-alue on riittävä eikä julkisia viheralueita tarvitse hyödyntää. Alla olevassa kuviossa on vastausosuudet julkisten viheralueiden tarvetta koskevaan kysymykseen (kuvio 5).

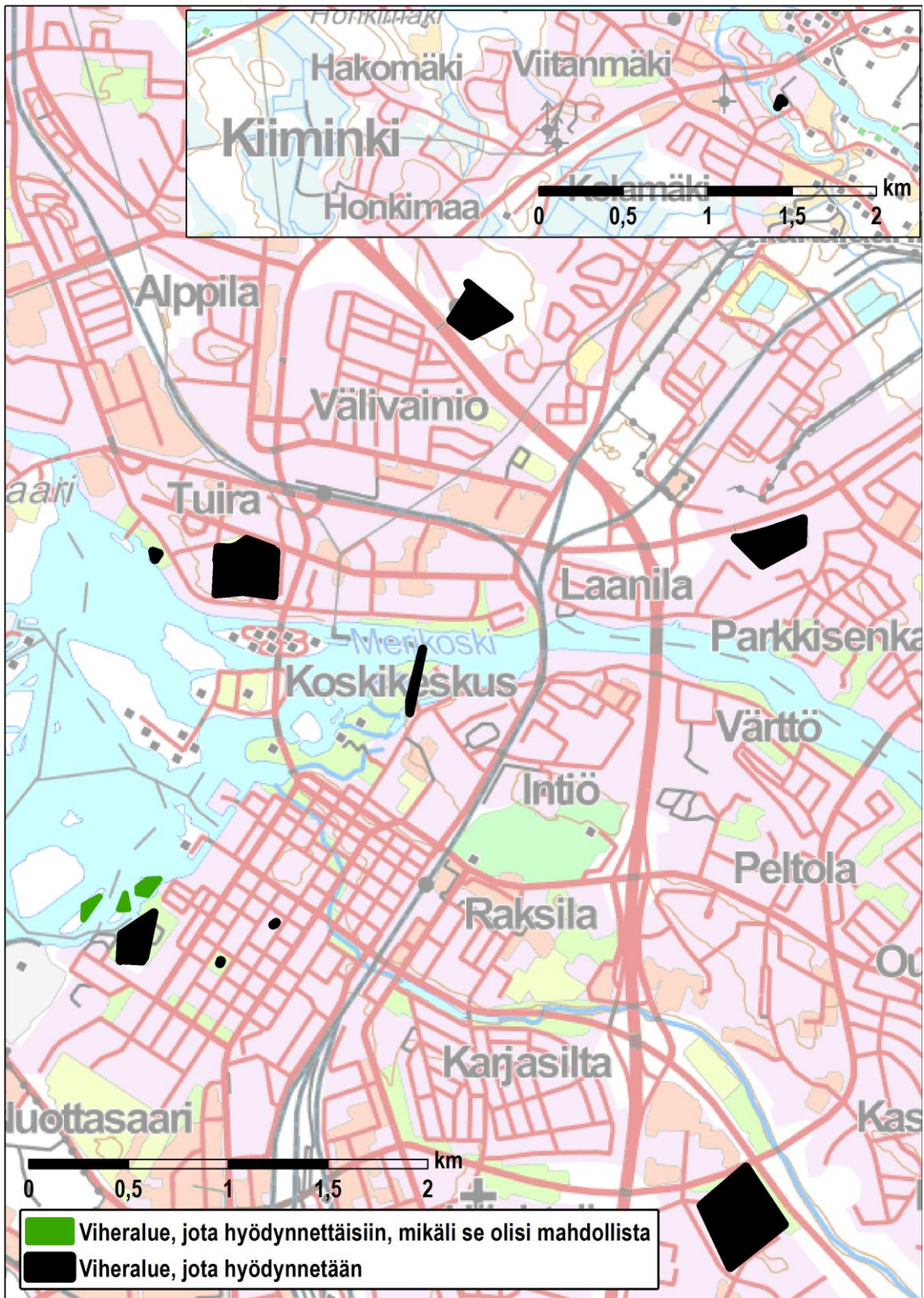
KUVIO 5. Viheralueiden käyttötarve

Kaikista kyselyyn osallistuneista viisi vastaajaa, Salonkartano, Saarela-koti, Metsolan Kartano ja kaksi nimetöntä vastaajaa on vastannut, ettei ole mahdollista käyttää lähiympäristön julkisia viheralueita. Näistä vastaajista jokainen on kuitenkin ilmoittanut, että he kuitenkin käyttävät myös julkisia viheralueita. Suurin osa kaikista kyselyyn osallistuneista on vastannut, että julkiset viheralueet ovat kohtuullisen matkan päässä palveluyksiköstä (kuvio 6). Loppuun asti vastanneista Saarela-koti ja Salonkartanon palvelukeskus ovat sitä mieltä, että julkiset viheralueet ovat liian kaukana.

KUVIO 6. Kaikkien kyselyyn osallistuneiden vastaukset kysymykseen, ovatko viheralueet kohtuullisen matkan päässä

Viheralueiden käyttöä koskevassa karttakysymyksessä ikääntyneiden ulkoilemiseen hyödynnettäviä alueita merkitsivät kartalle lähinnä keskusta-alueen palveluyksiköt (kuvio 7). Kaiken kaikkiaan alueita, joita hyödynnetään, oli merkitty 12 (kuvio 8). Tuirasta Tuiranpuisto ja Tervaporvarinpuisto, Puolivälinkankaalta alue, jolla on valaistu kuntorata, Hintasta Hovinsuon urheilupuisto, Keskustan alueelta Hupisaarten alue, joka oli merkitty kahteen kertaan, Hollihaka, Heinätorinpuisto sekä Mannerheiminpuisto, Kaukovainiolta Hirosenkodin ympäristö, Kiimingistä Jaarankartanon alue sekä alue Kempeleessä sijaitsevan Teppolakodin lähettäviltä. Alueita, joita palveluyksiköt olisivat halukkaita hyödyntämään, mikäli se olisi mahdollista, ilmoitettiin neljä. Nämä neljä aluetta ovat Varsasaari, Virransaari, Sonnisaari sekä suurempi alue Hietasaaren ja Mustasaaren alueella.

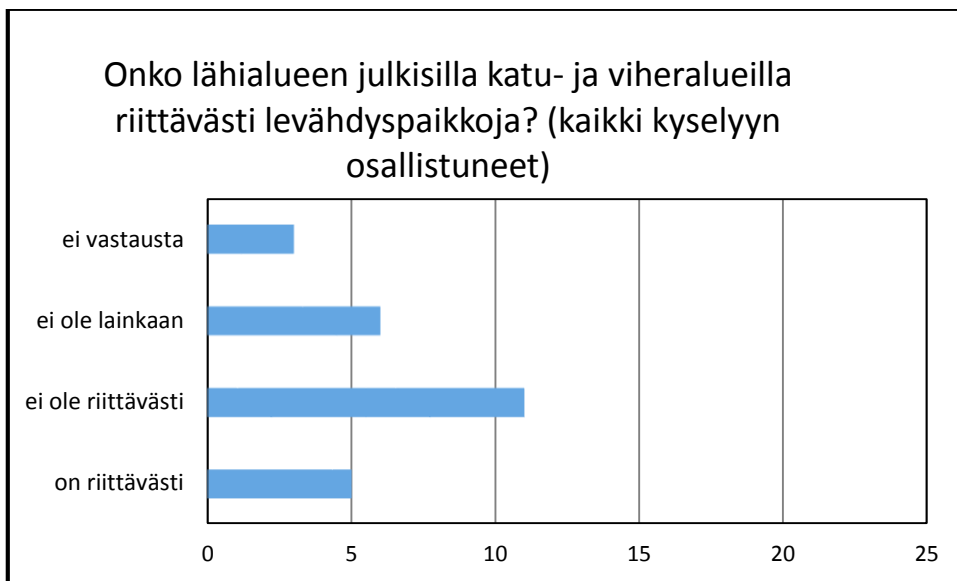
KUVIO 7. Kyselyyn loppuun asti vastanneiden vastaukset viheralueiden käytöstä (Maanmittauslaitos, Maastokarttarasteri 1:100 000, 02/2016)

KUVIO 8. Kaikkien kyselyyn osallistuneiden antamat vastaukset viheralueiden käytöstä (Maanmittauslaitos, Maastokarttarasteri 1:100 000, 02/2016)

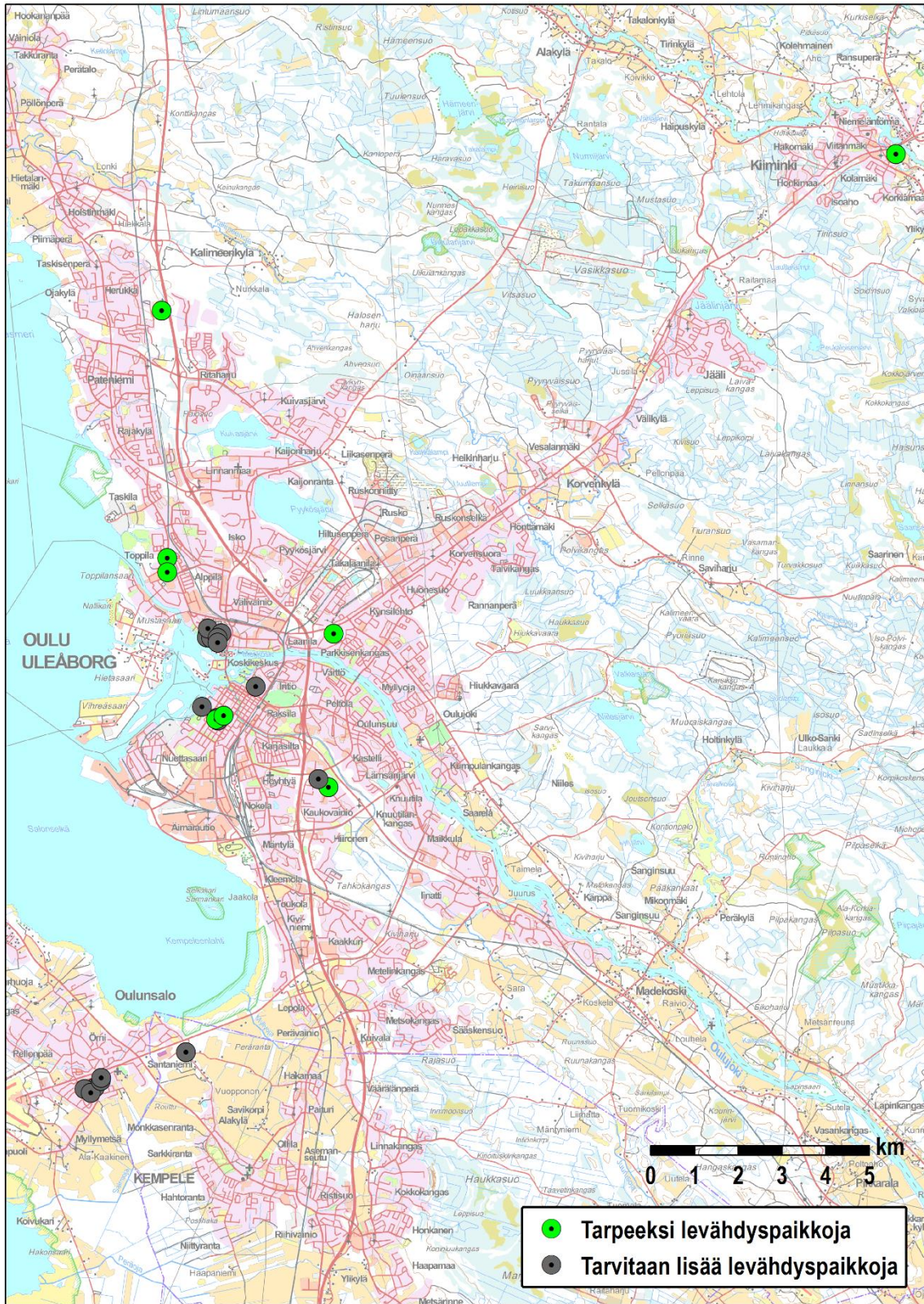
6.4 Levähdyspaikat

Levähdyspaikkoja koskevilla kysymyksillä pyrittiin selvittämään niiden nykyistä tilannetta ja lisätarvetta. Levähdyspaikkojen riittävydestä lähialueen katu- ja viheralueilla oli kysymys (kuvio 9), johon lähes kaikki vastasivat. Suurin osa kyselyyn osallistuneista vastasi, ettei levähdyspaikkoja ole riittävästi. Toiseksi eniten vastattiin, ettei levähdyspaikkoja ole lainkaan. Vain viisi vastaajaa ilmoitti, että levähdyspaikkoja on riittävästi.

KUVIO 9. Levähdyspaikkojen riittävyys palveluyksiköiden lähiympäristössä (kaikki kyselyyn osallistuneet)

Levähdyspaikkojen riittävyttä koskevan kysymyksen lisäksi oli karttakysymys, minkä avulla haluttiin tarkentaa paikkoja, joihin levähdyspaikkoja tarvitaan tai joissa niitä on tarpeeksi. Myös siihen saatiin aika hyvin vastauksia etenkin Tuirasta ja Oulunsalosta (kuvio 10).

KUVIO 10. Kaikkien lähiympäristön levähdyspaikkojen riittävyyteen vastanneiden sijainnit (Maanmittauslaitos, Maastokarttarasteri 1:100 000, 02/2016)

Kaikista kyselyyn osallistuneista Salonkartanon palvelukeskuksen, Attendo Savotanpuiston, Saarela-kodin, Metsolan Kartanon ja Palvelukeskus Jaarankartanon ja yhden nimettömänä vastanneen palveluyksikön läheisyydessä ei ole vastausten mukaan lainkaan levähdyspaikkoja. Fregatin palvelukodit, Caritaksen Kannelkoti sekä kolme nimetöntä on vastannut, että levähdyspaikkoja on riittävästi.

6.5 Valaistus

Kysymyksillä tiedusteltiin valaistuksen riittävyttä ja paikkoja, minne valaistusta tarvittaisiin mahdollisesti lisää. Erilliseen kysymykseen ”Onko valaistusta riittävästi?” (kuvio 11) saatiin paremmin vastauksia kuin karttakysymykseen. Suurin osa kaikista kyselyyn osallistuneista on vastannut, että valaistusta on riittävästi. Vain kolme vastaajaa, Keskustan palvelukeskus ja palvelutalot, Tuirankartano ja Metsolan Kartano ovat tähän erilliseen kysymykseen vastanneet, ettei valaistusta ole riittävästi. Karttakysymykseen, jossa pyydettiin merkitsemään paikkoja, joissa valaistusta on riittävästi tai joissa sitä tarvitaan lisää, tuli vain muutaman vastaus (kuvio 12). Kartalle oli merkitty kaksi paikkaa, Tuiranpuisto sekä Mielikintie, joihin valaistusta tarvitaan lisää ja kaksi paikkaa, Mertikotkantie sekä Salonkartanon ympäristö, joissa valaistusta on riittävästi. Alla ote vastauksista.

Tuira suuri seniorikansalaisten asuinalue, jossa keskeisellä paikalla kaunis viheralue/metsä/lenkkeilyrata. Lisää valoa kiitos.

Merikotkantien varrella riittävästi valaistusta, samoin ulkoliikuntapuiston ympäristössä.

KUVIO 11. Kaikkien kyselyyn osallistuneiden vastaukset valaistuksen riittävydestä

KUVIO 12. Kaikki valaistuksen karttakysymykseen tulleet vastaukset paikoista, joissa riittävä tai riittämätön valaistus (Maanmittauslaitos, Maastokarttarasteri 1:100 000, 02/2016)

6.6 Aktiviteetit

Kyselyssä selvitettiin, mitä aktiviteetteja tai palveluita julkisille viheralueille tarvitaan ja toivotaan. Salonkartanon palvelukeskus, Keskustan palvelukeskus ja palvelutalot, Palvelukeskus Jaarankartano, Tuirankartano sekä Hollihaan palvelukoti toivovat lähialueilleen liikuntapaikkoja ikääntyneille. Metsolan kartanon läheisyyteen haluttaisiin kioskki. Myös monet muut aktiviteetit olisivat tervetulleita, kuten erilaiset taide- tai musiikkitapahtumat. Tuirankartanon läheisyyteen halutaan jäätelön ja virvokkeiden myyntiä kesäisin. Vastauksissa tuli esille myös penkkeihin, kunnossapitoon ja esteettömyyteen liittyvät toiveet, vaikka ne eivät suoranaisesti aktiviteetteihin liity. Alla ote vastauksista.

nojailukaiteita, penkkejä erityisesti kadun vierille, leikkipuiston läheisyyteen, ulkoliikuntavälineitä kuten Tuirassa, Nallikarissa erityisesti senioreille tarkoitettuja, soveltuvia liikuntavälineitä

Tapahtumia (musiikkia, kotieläimiä, taidetta, kirpputorit, joulutori). Viihtyisiä levähdyspaikkoja, virvokkeiden ja jäätelön myyntiä kesäisin, talvella esim. lämmintä juotavaa. Vanhuksille sopivia kuntoilulaitteita.

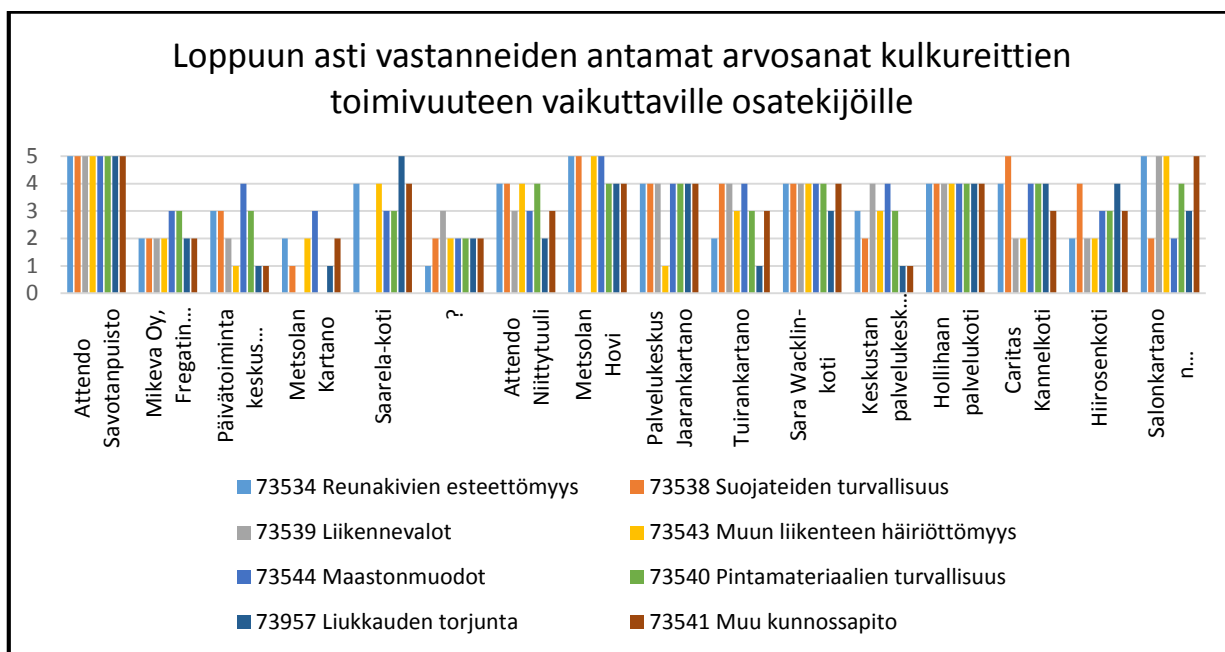
6.7 Turvallisuus ja esteettömyys

Turvallisuuteen ja esteettömyyteen liittyvillä kysymyksillä haluttiin yksityiskohtaisempaa tietoa niistä asioista, jotka ovat julkisilla alueilla hyvin tai huonosti. Kyselyssä hyviä ja huonoja kulkureittejä oli mahdollisuus merkitä kulkureittejä koskevassa karttakysymyksessä (kuviot 13). Selkein huonoksi merkitty reitti on Kultatie Kaukovainiolla. Huonoiksi ominaisuuksiksi oli täsmennetty reunakivien estevaikutus sekä jalkakäytävän osittainen puuttuminen. Reunakivien estevaikutuksesta oli mainittu myös monessa Tuiran kohteessa. Huonoksi reitiksi tai tässä tapauksessa kohdaksi on merkattu myös Uusikadun ja Heinätorinkadun risteys Oulun keskustassa, mikä näkyy karttakuvassa pienenä mustana pisteinä. Hyviä reittejä on merkitty useampi: Torinrannan edustalla kulkeva kevyenliikenteenväylä, Hollihaan suunnalta tullessa Torinrannan ympäristöön muodostuva reitti, Valjastehtaankatua ja Mannenkatua kulkeva reitti Ainolan puiston suuntaan, Kaukovainiolla sijaitsevaa Hirosenkotia ympäröivät kadut sekä Puolivälinkankaalla Mielikintien ja Talvitien välille muodostuva reitti ja niiden läheisyydessä oleva valaistu kuntosrata. Hovinsuon urheilupuiston sekä Tuiranpuiston leikkialueen kohdalle on myös merkitty hyvät reitit. Merkinnät näkyvät kartassa pienempinä pisteinä.

KUVIO 13. Kyselyyn loppuun asti vastanneiden merkitsemät hyvät ja huonot kulkureitit (Maanmittauslaitos, Maastokarttarasteri 1:100 000, 02/2016)

Kulkureittien kuntoa koskevassa kysymyksessä oli mahdollisuus antaa tähtiä eri osatekijöille, kuten reunakivien esteettömyydelle tai suojaiteiden turvallisuudelle, sen mukaan miten hyvin ne toimivat. Arvosanat annettiin asteikolla 1 – 5, jossa 1 kuvaa huonoa toimivuutta ja 5 hyvää toimivuutta (kuvio 14). Joidenkin osatekijöiden kohdalla on jätetty vastaamatta.

KUVIO 14. Loppuun asti vastanneiden antamat kulkureittien toimivuuteen vaikuttavien osatekijöiden arvosanat asteikolla 1-5

Kyselyssä tiedusteltiin myös mahdollisia melu- ja järjestyshäiriöitä. Suurin osa kyselyyn osallistuneista on sitä mieltä, ettei järjestyshäiriöitä tai muuta uhkaa ole. Vain päivätoimintakeskus Helmer, Keskustan palvelukeskus ja palvelutalot, yksi nimetön vastaaja sekä Caritas Kannelkoti ovat maininneet häiriötekijöistä, joita ovat lähinnä epämääräisten kulkijoiden tai etenkin kesäisin ilmaantuvien kaljanjuojien aiheuttamat häiriöt. Keskustan palvelukeskus on maininnut myös Nummikadun, joka usein on autoilijoiden oikomisreitteinä. Myös pyöräilijät ajavat siellä välillä niin lujaa, että siitä seuraa vaaratilanteita palvelukeskuksen asukkaille. Hollihaan palvelukoti oli ilmoittanut järjestyshäiriöitä aiheuttavaksi ilmiöksi graffititöhrijät.

Suurin osa kaikista vastaajista on sitä mieltä, ettei meluhaittoja ole. Osa mainitsee autoliikenteestä johtuvan melun, mikä tosin on väistämätöntä etenkin keskustan alueella. Myös lentoliikenteen aiheuttaman häiriön oli maininnut yksi nimetön vastaaja.

6.8 Muut parannusehdotukset ja kommentit

Monet kyselyyn vastanneet olivat pahoillaan puutteellisesta talvikunnossapidosta eli lumen aurauksen ja hiekoituksen puutteesta, mikä vaikeuttaa ikääntyneiden ulkona liikkumista talviaikana. Myös penkkien ja valaistuksen puute saivat moitteita. Osa vastaajista oli kokenut kyselyyn vastaamisen haasteelliseksi. Alla vapaan palautteen kohtaan saadut vastaukset.

Mielikintien suojatie mutkassa vaarallinen paikka. Tiet huonosti aurattuja, hiekoitettuja ja valaistuja. Tien varret täynnä autoja. Ei penkkejä tai muita levähdyspaikkoja. Jostain syystä minun koneella ei oikein tuo ohjelma toiminut.

Alkupalvesta (ja koko talven) alle 5 cm lumi jätetään ilman aurausta, kun tulee suvi (myös keskellä talvea) on se pirun liukasta, jos tie menee jääpinna. jos kengänkannan verran näkyy jäätä, niin liukast.riski on olemassa, vaikka taluttaja on mukana.

Katujen talvikunnossapito on erityisen surkeaa vanhuksien kannalta: huonosti auratut kävelytiet, ajotiet, liukkaus.

Omassa sisäpihassamme on ulkoilumahdollisuus, mutta kun sisäpihalle tulee rollaattorin tai pyörätuolin turvin niin pihalla oleva kulkuväylä on hieman suuntautuva alaviistoon, joka ei ole hyvä omatoimiseen liikkumiseen.

Salonkartanon palvelukeskuksen ympäristössä käyttämättömiä viheralueita, joita voisi hyödyntää julkiseksi viheralueiksi. Senioripuisto tukisi Salonkartanon ja lähialueen asukkaiden ulkona liikkumista.

Edellisessä kohdassa liian vähän merkkejä! Keväällä ja talvella tie pitäisi lanata heti, kun on luvattu muutaman päivän suvea. Eikä odottaa, soittaako joku vai onko sittenki odotuksen jälkeen pakko lanata.

Kysely oli paikoin hankala ja aikaa vievä. Meitä oli kolme vastaamassa, emmekä osanneet ottaa kaikkia työkaluja käyttöön, joten valaistus ja kulkureitit jäivät vastaamatta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Kyselyvastausten analysointi

Vastauksia saatiin kattavasti eri palveluyksiköiltä koko Oulun alueelta. Iso osa kyselyyn vastanneista ikääntyneiden asumispalveluista tarjoaa tehostettua palvelua. Tällöin asukkaat tarvitsevat ympärivuorokautista palvelua ja hoitajien apua päivittäisissä toimissaan. Se selittää myös sen, miksi suurin osa asumispalveluja käyttävistä ikäihmisistä tarvitsee avustusta myös ulkoilussa. Koska ulkoilussa tarvitaan usein apua, rajoittaa se suuresti ulkoilumahdollisuuksia ja julkisten alueiden hyödyntämistä. Kauemmas on vaikea lähteä huonokuntoisena ja apuvälineiden kanssa, joten lähiympäristön kadut toimivat usein pääasiallisina ulkoilualueina ja -reitteinä, jos omaa piha-aluetta ei ole. Ulkoiluun soveltuvia puistoja on enemmän keskustassa, mutta esimerkiksi kauempana keskustasta olevilla asutusalueilla voi olla leikkipuistoja, kuntopolkuja tai muita viheralueita, joissa ikääntyneet voivat ulkoilla.

Viheralueiden käyttöä koskevissa vastauksissa on ristiriitaisuuksia, kun vertaa kysymyksiä koskien omaa piha-aluetta ja julkisten viheralueiden käyttöä. Esimerkiksi eräs vastaaja on ilmoittanut, että palveluyksiköllä on oma ulkoiluun tarkoitettu alue ja heti seuraavassa kysymyksessä vastaa, ettei omaa ulkoilualueita ole, joten hyödynnetään vain julkisia viheralueita. Nämä ristiriitaisuudet ovat kuitenkin niiden vastaajien vastauksissa, jotka ovat vastanneet kyselyyn vain osittain. Attendo Niittytuuli oli vastannut, että oma ulkoilualue on riittävä eikä julkisia viheralueita tarvita. Tämä selittyy kenties sillä, että Niittytuulen hoivakoti on melko uusi, vuonna 2013 valmistunut yksikkö, jolle on suunniteltu hyvä ulkoilualue viriketoimintoihin.

Keskusta-alueella ympäröivä liikenne luo tarvetta turvallisille ja rauhallisille viheralueille ja vaihteluakin mahdollisesti kaivataan perinteisten puistojen tilalle. Ehkä siksi Torinrannan edustalle oli merkitty kolme saarta, Varsasaari, Virransaari ja Sonnisaari alueiksi, joita hyödynnettäisiin ulkoilussa, mikäli se olisi mahdollista. Näiden saarten lisäksi viheralueeksi, jota voitaisiin hyödyntää, oli merkitty Hietasaaren ja Mustasaaren alue. Sille alueelle sijoittuu muun muassa Nallikarin lomakylä, leirintäalue ja hiekkaranta, joita ilmeisesti olisi mukava hyödyntää ikääntyneiden ulkoilussa. Nallikarin seutu on mahdollisesti liian kaukana, jolloin kulkeminen sinne on ongelma.

Levähdyspaikkoja koskevaan karttakysymykseen tuli vastauksia, joiden avulla on helppo hahmottaa, millä alueilla levähdyspaikoille erityisesti on tarvetta. Voidaankin päätellä, että levähdyspaikkoja tarvitaan selkeästi lisää, etenkin Tuiran ja Oulunsalon alueella. Myös lähiympäristön levähdyspaikkojen riittävyyttä koskevaan kysymykseen tulleet vastaukset toivat selvästi ilmi, että levähdyspaikkoja tarvitaan lisää, sillä vastausten perusteella monissa paikoissa penkkejä on liian vähän tai niitä ei ole ollenkaan. Lisäksi kyselyn muihinkin kohtiin saatiin sellaisia levähdyspaikkoja koskevia kommentteja, jotka kertovat levähdyspaikkojen nykytilanteesta ja lisätarpeesta.

Valaistusta koskevaan karttakysymykseen, jossa haluttiin tarkentaa riittävän tai riittämättömän valaistuksen paikkoja, ei saatu kuin muutama vastaus. Kenties siihen vastaamista ei koettu tarpeelliseksi, koska lähiympäristön valaistuksen riittävydestä oli myös erillinen kysymys. Luonnollisesti ikääntyneet harvemmin ulkoilevat pimeään tai hämärän aikana, koska apua ulkoilua varten on saatavilla vain päiväsaikaan. Siksi valaistusta ei kenties tässä tapauksessa nähdä niin merkittävänä muiden esteettömyyteen vaikuttavien tekijöiden rinnalla. Toisaalta valaistuksen karttakysymykseen vastaaminen saattoi myös tässä tapauksessa olla monelle vastaajalle liian vaikea ja siihen on sen vuoksi jätetty vastaamatta. Keskustassa ja sen lähiasutusalueilla kadut ja viheralueet on pääasiassa valaistuja ja valaistuksen kunnosta oletettavasti huolehditaan säännöllisesti.

Kulkureittejä koskevaan karttakysymykseen saatiin melko vähän vastauksia. Hyvät ja huonot reitit oli merkitty lähinnä keskustan alueelle ja sen läheisyyteen. Osa vastausmerkinnöistä oli hieman epäselviä, pilkkumaisena merkittyjä ja siksi vaikeita huomata. Pienestä merkinnästä on vaikea päätellä onko merkintä tarkoituksellinen vai vahingossa merkitty, mutta merkintöjen sijainneista päätellen ne ovat tarkoituksellisia ja siksi huomioitava. Huonoiksi merkittyjen reittien avulla saadaan tietoa siitä, mitkä tekijät kenties eniten vaikuttavat kulkureitin toimivuuteen ikääntyneiden kannalta. Hyvien kulkureittien avulla taas tiedostetaan niitä alueita, joissa asiat ovat ikääntyneiden liikkumisen kannalta hyvin. Hyviksi merkittyihin kulkureitteihin vaikuttavat mahdollisesti positiivisesti muutkin kuin esteettömyyteen liittyvät asiat. Esimerkiksi keskustan alueelle merkitylle hyvälle reitille sisältyy Torinrannan alue, jolloin ikääntyneet ulkoillessaan näkevät ihmisiä ja liikennettä sekä pääsevät hyödyntämään keskustan tarjoamia aktiviteetteja.

Myös meluhaitoilla ja järjestyshäiriöillä on merkitystä katu- ja viheralueilla koettuun turvallisuuteen. Keskustassa yleinen riesa puistoissa tai jopa palveluyksiköiden omilla piha-alueilla ovat kesäisin

sinne ilmaantuvat laitapuolen kulkijat. Epämääräisiä kulkijoita ilmaantuu rauhallisemmille paikoille esimerkiksi nauttimaan alkoholia, jonka seurauksena päihtyneet ihmiset saavat ikääntyneissä aikaa pelkoa ja turvattomuuden tunnetta. Myös muu liikenne voidaan välillä kokea häiriönä, kun esimerkiksi pyöräilijöiden nopea vauhti voi aiheuttaa vaaratilanteita, samoin kuin autoilijoiden oikominen vääristä paikoista. Etenkin keskustan alueella muusta liikenteestä aiheutuu väistämättä meluhäiriötä ja toisinaan myös vaaratilanteita. Esimerkiksi Oulunsalossa ja sen lähialueella lentoliikenteestä saattaa olla häiriötä lentokentän vuoksi. Lentoliikenteen aiheuttamaan meluun ei kuitenkaan voi vihersuunnittelun tasolla vaikuttaa muuten kuin lieventämällä sitä melusuojuuksella, kuten ääntä eristävällä kasvillisuudella tai muilla rakenteilla.

7.2 Keskeisimmät kehittämistarpeet

Keskeisimpänä asiana kyselystä nousi esiin levähdyspaikkojen tarve. Ikääntyneet huomioivan suunnittelun periaatteisiin peilaten on selvää, että levähdyspaikkojen määrä on monella alueella riittämätön, mikä vaikuttaa suuresti ikääntyneiden ulkoilumahdollisuuksiin. Nykyään useassa paikassa on ympäri vuoden olevia penkkejä, jolloin levähdysmahdollisuuksia on myös talvisin. Joiltakin alueilta penkit kerätään talveksi suojaan ja palautetaan vasta lumien sulettua. Etenkin palveluyksiköiden läheisyydessä olevien katujen varsilla ja puistoissa tulisi olla esteettömiä penkkejä ympäri vuoden. Saatujen kyselyvastausten avulla levähdyspaikkoja kaipaavia alueita on helpompi hahmottaa. Penkkimalli voi hyvin olla Oulun kaupungin käyttämä Pensastasku-penkki, joka täyttää esteettömyysvaatimukset (liite 3). Penkkien tilalla tai niiden lisänä voisi käyttää myös nojapuita, joihin ikääntynyt voi tarvittaessa nojautua levähtämään tai ottamaan tukea. Hollihaan palvelukodin pihalta löytyy hyvä esimerkki tällaisesta nojapuusta (kuvio 15).

KUVIO 15. Nojapuu Hollihaan palvelukodin pihalla (Miia Lappalainen 11.11.2015)

Toisena tärkeänä asiana kyselystä nousi kulkureittien kunto. Hyviä ja huonoja kulkureittejä merkittiin melko vähän, mutta niiden kohdalla oli usein mainittu reunakivien estevaikutus. Katu- ja viheralueiden kulkureitit tulisi jatkossa suunnitella niin, että kulkureiteillä käytettäisiin tarvittavissa kohdissa kallistettuja reunakiviä. Kommenteissa nousi selvästi esiin myös kulkureittien kunnossapito. Kulkureittien hyvä kunto ja helppokulkuisuus ovat edellytyksenä sille, että ikääntyneet apuvälineineen voivat liikkua julkisilla alueilla turvallisesti. Monissa palautteissa valiteltiin talvikunnossapidon puutteellisuutta. Tämä on asia, johon on suhteellisen helppo lähteä vaikuttamaan pienilläkin muutoksilla talvikunnossapitoa parantamalla ja kehittämällä. Kulkureittien riittävä auraus ja hiekoitus lisäävät ikääntyneiden ulkoilumahdollisuuksia myös talviaikana, jolloin ulkoilu helposti jää vähemmälle. Vastaajat olivat melko tarkasti maininneet paikkoja, joissa kunnossapito on puutteellista, joten sen tiedon avulla muutoksia voidaan lähteä tekemään.

8 ESIMERKKIKOHTEENA TUIRANPUISTO

Tuiranpuiston valinta periaatekuvaan esimerkkikohteeksi oli selkeä, sillä puiston liepeillä on useampi ikääntyneiden palveluysikkö, joiden asiakkaille puisto on hyvin keskeinen ulkoilualue. Kyselyyn osallistuneiden Tuiran alueen palveluysiköiden antamien vastausten myötä kävi selkeästi ilmi, että lähiympäristöön ja Tuiranpuiston alueelle kaivattaisiin lisää levähdyspaikkoja ikääntyneiden ulkoilua helpottamaan. Tuiranpuiston leikkipuistossa on kesäisin penkkejä, mutta niille on tietenkin oma käyttäjäryhmänsä, eivätkä ne muutenkaan kata koko puiston tarvetta.

Penkki puuttuu. Kävellessä Tuirankartanosta puistoon tulevat vanhuksat kaipaavat levähdyspaikkaa.

Tuiranpuistoon lisää penkkejä.

8.1 Sijainti ja alueen toimijat

Tuiran sairaala-alue, Tuiranpuisto, sijaitsee Tuiran kaupunginosassa Oulujoen varrella vajaan kilometrin päässä keskustasta, keskustan pohjoispuolella (kuvio 16). Tuiranpuisto kuuluu Oulun suojelualueisiin, joka rajautuu selkeästi sitä ympäröiviin katuihin. Pohjoisen puolella puisto rajautuu Valtatiehen, eteläpuolella Koskitiehen, länsipuolella kevyenliikenteenväylänä toimivaan Kangaspolkuun ja itäpuolella Tuirantiehen. Joen rantatöyräessä olevan puiston rakennuskantaa ympäröi puistomainen mäntymetsä. (Oulun kaupunki 2016f, viitattu 16.3.2016.)

Tuiranpuiston alueella on Weikonkoti ja Schjerfbeck-koti, jotka tarjoavat asumispalveluja kehitysvammaisille, Tuiran mielenterveyskeskus (Mariankoti), Lassin päiväkotit, Tuiran neuvola sekä Oulun kriisikeskus. Puiston keskialueella on myös vanhoja käytöstä poistettuja ja suojeltuja rakennuksia sekä leikkipuisto puiston luoteisnurkassa. Puiston ympäristössä on useita ikääntyneiden palveluysiköitä (kuvio 15). Tuiranpuiston välittömässä läheisyydessä on laitoshoittoa tarjoava Tuirankartano, jonka yhteydessä toimii myös Päivätoimintakeskus Helmer, länsipuolella Kangastien varrella ikääntyneiden asumis- ja päivätoimintapalveluja tarjoava Mäntykoti ja Tuiran palvelukeskus sekä pohjoispuolella puistoa Caritas Matriitin palvelukeskus, jonka tiloissa toimii esimerkiksi muistisairaille ikäihmisille tarkoitettu Caritaksen Kannelkoti.

muutoksia käyttöominaisuuksien sekä paloturvallisuuden parantamiseksi. (Oulun kaupunki 2016f, viitattu 16.3.2016.) 1920-luvulla rakennettu synnytyslaitos toimi aina vuoteen 1975 alkuperäisessä käytössään. Osa puiston rakennuksista on kunnostettu sosiaali- ja terveystoimen käyttöön. (Museovirasto 2009, viitattu 16.3.2016.)

Tuiranpuiston suojeluperusteena on sekä sen omaleimaisuus että kulttuurihistoriallinen merkittävyys. Alueen rakennukset kertovat sairaalarakentamisen historiasta. Tuiranpuiston synnytys sairaalassa ovat myös monet oululaiset syntyneet, mikä osaltaan nostaa alueen merkitystä. Tuiranpuisto on ainoita alueita Oulussa, joissa vanhaa rakennuskantaa on säilynyt. (Oulun kaupunki 2016f, viitattu 16.3.2016.)

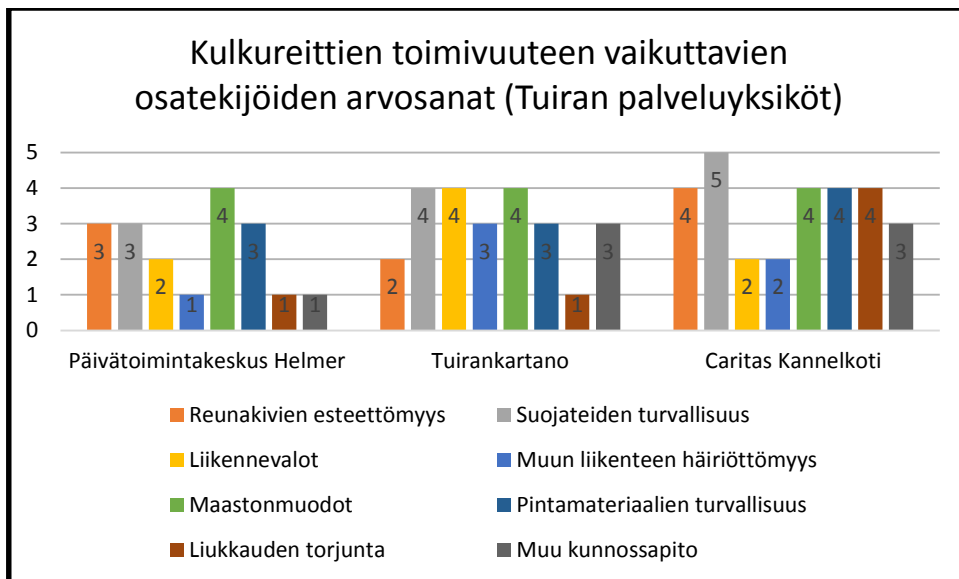
8.3 Nykytila

Koska alue on hyvin metsäinen (kuvio 17), kaupunginsairaalan alue jää puuston taakse, kun aluetta tarkastelee Kangaspolun puolelta. Koskitien puolelta voi osittain nähdä puiden lomasta pilkottavia rakennuksia. Tuirantieltä rakennukset näkyvät paremmin. Puistokäytävät ovat pääasiassa sorapintaisia ja puuston seassa kulkeva kuntopoluksi tarkoitettu polkuverkosto on pehmeämpipohjainen. (Oulun kaupunki 2016f, viitattu 16.3.2016.) Kuntopolulla on talvisin hiihtolatu. Osa puiston alueella olevista teistä on rakennusten luo johtavia, osittain asfaltoituja autoteitä, joissa kulkua on kuitenkin pyritty rajoittamaan. Itäpuolella ja osittain eteläpuolella puistoa reunustaa vihreä metalliaita.

KUVIO 17. Tuiranni puiston ilmakuva (Oulun kaupunki 2012, viitattu 22.3.2016)

Tuiranni puiston kaikki kulkureitit sekä kuntopolut on valaistuja. Myös puistoa ympäröivät katualueet ovat valaistuja. Tuiranni alueelta ainoastaan Tuirankartano oli kyselyssä vastannut, ettei valaistusta ole riittävästi, mikä voi johtua siitä, että valaisimet ovat jo vanhoja eivätkä valaise tarpeeksi kirkkaasti. Tuiranni puiston valaistusta todennäköisesti uusitaan valaistuksen energiatehokkuuden parantamishankkeessa (Pulkinen, sähköpostiviesti 5.2.2016). Kyselyssä Tuiranni alueelta saadut vastaukset kulkureittien osatekijöiden toimivuudesta olivat melko vaihtelevat (kuvio 18). Parhaiten toimiviksi oli ilmoitettu maastonmuodot ja suojetiet. Toimimattomia asioita näyttäisi olevan kunnossapitoon liittyvä liukkauden torjunta sekä muun liikenteen häiriöttömyys.

KUVIO 18. Tuiran alueelta kyselyyn osallistuneiden antamat arvosanat kulkureittien toimivuuteen vaikuttaville osatekijöille asteikolla 1-5.

8.4 Tuiranpuiston kehittäminen

Tuiranpuisto on melko luonnontilainen alue eikä siellä tällä hetkellä erityisemmin ole huomioitu ikääntyneitä, vaikka lähiympäristössä on paljon ikäihmisille suunnattuja palveluja. Selvästi suurin tarve on saada lisää levähdyspaikkoja puiston alueelle, jotta ikääntyneillä olisi mahdollisuus levähtää ulkoilun aikana. Lisäksi alueelle olisi hyvä laittaa selkeät opasteet varsinkin kuntopolkuja ajatellen. Opastetaulu, jossa olisi alueen kartta ja vaihtoehtoiset reitit ja muuta hyödyllistä tietoa esimerkiksi alueen toimijoista, helpottaisi ikääntyneiden lisäksi myös muita puiston alueella liikkuvia. Myös ikääntyneiden liikuntavälineille olisi tilaa leikkipuiston ympäristössä.

Tuiranpuistoon laaditun esimerkkikuvan (liite 1) pääasiallisena tarkoituksena on osoittaa esimerkkipaikkoja levähdyspaikoille. Levähdyspaikkojen sijoittelu on harkittu siten, että niissä on otettu huomioon näkymät, riittävän lyhyet välimatkat levähdyspaikkojen välillä sekä paikan sopivuus esimerkiksi tasaisuuden ja valaistuksen suhteen. Tässä tapauksessa sopiva etäisyys levähdyspaikkojen etäisyydeksi toisistaan on 50 – 100 metriä, mutta esimerkkikuvassa levähdyspaikkoja on myös tiheämmin. Heikkokuntoiselle ikäihmiselle näköyhteys levähdyspaikkojen välillä voi olla kannustava, kun huomaa, ettei seuraava levähdyspaikka ole kaukana. Levähdyspaikkoja pitäisi lisätä enimmäkseen puiston pohjoispuolelle ja keskialueelle, koska liikkuminen tapahtuu pääasiassa niillä alueilla. Esimerkiksi leikkipuisto on puiston pohjoispuolella, missä ikääntyneet mielellään tarkkailevat lasten leikkejä. Kuntopolut huomioidaan

sijoittamalla levähdyspaikkoja kevyenliikenteen teiden ja kuntopolkujen risteyskohtien läheisyyteen. Puiston eteläpuolen kuntopolkuosuudelle merkittiin kolme levähdyspaikkaa, koska se on pisin osuus kuntopolulla, jossa ei ole risteyskohtia muiden teiden kanssa. Levähdyspaikalla voi penkin sijaan olla myös nojapuu, varsinkin niissä paikoissa, joiden läheltä löytyy myös penkki. Levähdyspaikkojen mitoituksessa voi hyödyntää SuRaKu:n puistokäytävien ja levähdyspaikkojen esteettömän rakentamisen ohjeita (liite 4).

Esimerkkikuvaan on ympyröity paikkaehdotus ikääntyneiden liikuntavälineille. Sisäänkäynnit puiston alueelle on ilmoitettu nuolimerkinnoilla. Kuvaan on merkitty myös Valtatien varrella olevat bussipysäkit sekä puiston lähiympäristön suojatiet havainnollistamaan puistoon johtavien kulkureittien turvallisuutta. Suojateilla on suojatiemerkki ja -raidoitus. Tuirantien ja Valtatien sekä Tuirantien ja Koskitien risteyskohdissa on suojateilla myös liikennevalot. Suojatiet ovat pääosin turvallisia ja esteettömiä, eikä korkeita reunakiviä ole.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Oulun kaupungin katu- ja viherpalveluille selvitys, joka auttaisi jatkossa ikääntyneiden tarpeet huomioivassa katu- ja viheraluesuunnittelussa. Työn teoriaosuudessa tutustuttiin viheraluesuunnittelun nykytilaan, viheralueiden merkitykseen ikääntyneille ottaen huomioon fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen näkökulma sekä perehdyttiin ikääntyneet huomioivan suunnittelun periaatteisiin. Näiden tietojen valossa tehtiin johtopäätökset ja tarkasteltiin kyselyn avulla saatuja tuloksia. Samalla pyrittiin selvittämään, mitkä olisivat tärkeimpiä kehittämistä vaativia asioita.

Aihe on erittäin ajankohtainen muun muassa siksi, että palautetta siihen liittyen on tullut paljon, eikä vastaavaa selvitystä Oulussa ole aiemmin tehty. Lisäksi ikääntyneiden määrä suhteessa nuorempiin ikäpolviin on kasvussa, mikä myös lisää aiheen tarkastelun tarpeellisuutta. Ikääntyneet huomioivaa suunnittelua täysin omana aiheenaan on tutkittu yleisesti ottaen melko vähän, mutta aihetta on usein sivuttu muiden asioiden ohessa. Esimerkiksi esteettömästä suunnittelusta löytyy yleisellä tasolla tietoa ja suunnitteluohjeita, sillä samat esteettömyysvaatimukset pätevät usein kaikkien liikuntaesteisten kohdalla. Aiheesta olevan vähäisen tutkimustiedon vuoksi taustatiedon hankkiminen oli joiltain osin vaikeaa.

Ikääntyneiden asumispalveluyksiköille lähetetty kysely sai ihan hyvin vastauksia ympäri Oulua. Työn painotus oli ajateltu Oulun keskustan alueelle, joten oli hyvä, että sieltä saatiin eniten vastauksia. Kyselyvastausten purkamista vaikeutti se, kun kyselyaineiston joukossa oli sekä osittain että loppuun asti tehtyjä vastauksia. Aluksi täytyi päättää huomioidaanko kaikki vastaukset, vaikka se saattaisikin vääristää tuloksia jossain määrin. Tässä tapauksessa vastausten virheellisyys tuskin kuitenkaan kovin paljoa vääristää todellisuutta. Osalla kyselyyn osallistuneista oli nähtävästi tullut ongelmia vastaamisessa, koska kaikki eivät olleet merkinneet sijaintitietojaan tai sijainteja oli merkitty selvästi virheellisiin paikkoihin. Muutenkin vaikeuksia on tuottanut selvästi eniten karttakysymyksiin vastaaminen, mikä ehkä selittyy teknisillä ongelmilla tai sillä, ettei ohjeita ole luettu riittävän tarkasti. Monilla vastaajilla ei myöskään välttämättä ole riittävästi taitoa tällaisen vastaustavan käyttämiseen. Ohjeistus kyselyyn vastaamisessa olisi ehkä voinut olla yksinkertaisempi. Pitkä luettelo vastausohjeista heti kyselyn alussa ei välttämättä houkuttele vastaamaan.

Tuiranpuisto oli luonteva valinta levähdyspaikkojen sijoittelun esimerkkikohteeksi sijaintinsa ja saatujen palautteiden vuoksi. Esimerkkikohde valittiin vasta talvella, jolloin puisto oli lumessa eikä siihen voinut tutustua yhtä hyvin kuin sulan maan aikana. Kulkureittien kuntoa tai pintamateriaaleja ei nähnyt kunnolla ja suuret lumikasat vaikeuttivat tilan hahmottamista. Toisaalta puistossa näki kulkureittien talvisen kunnan sekä esimerkiksi lumenkasauspaikat, joihin penkkejä tuskin kannattaisi sijoittaa.

Opinnäytetyöprosessi oli kaiken kaikkiaan opettava. Aihe oli mielenkiintoinen ja sopi minulle hyvin. Kaupunki työn tilaajana lisäsi työn merkittävyyttä ja ohjausryhmän kanssa toimiminen kehitti myös työelämään tarvittavia taitoja. Työn ohessa olen perehtynyt muun muassa esteettömyyteen, mikä on olennainen osa ikääntyneiden tarpeet huomioivaa suunnittelua, mutta myös muut liikuntaesteiset huomioivaa suunnittelua. Uskon että alallani näistä tiedoista on aina hyötyä monessakin erilaisessa työtehtävässä.

LÄHTEET

HKR & SOTERA 2005. Ulkotilojen esteettömyyden kartoitus- ja arviointiopas SuRaKu. Helsinki.

Invalidiliiton esteettömyyskeskus 2016a. Lainsäädäntö. Viitattu 22.3.2016, <http://www.esteeton.fi/portal/fi/esteettomyys/lainsaadanto/>

Invalidiliiton esteettömyyskeskus 2016b. Suomen rakentamismääräyskokoelma RakMK. Viitattu 22.3.2016, http://www.esteeton.fi/portal/fi/esteettomyys/lainsaadanto/suomen_rakentamismaarayskokoelma_rakmk/

Invalidiliiton esteettömyyskeskus 2016c. Kulkuväylät. Viitattu 8.3.2016, http://www.esteeton.fi/portal/fi/rakennettu_ymparisto/kulkuvaylat/

Invalidiliiton esteettömyyskeskus 2016d. Valaistus, värit ja kontrastit. Viitattu 8.3.2016, http://www.esteeton.fi/portal/fi/rakennettu_ymparisto/valaistus__varit_ja_kontrastit/

Junttila, U-K. 1995. Kaupunkiympäristön suunnittelu. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Junttila, U-K. Koivistoinen, M. Waris, J. Häkkinen, I. & Kauppinen, M. 2011. Katuympäristön suunnitteluopas. Tampere: Tammerprint Oy.

Lehmuspuiisto, V. & Åkerblom, S. 2007. Iäkkäiden ihmisten liikuntapaikkojen suunnittelu. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Liikenne- ja viestintäministeriö 2016. Esteetön valaistus ja selkeät kontrastit asema-alueilla. Viitattu 8.3.2016, <http://www.lvm.fi/-/esteeton-valaistus-ja-selkeat-kontrastit-asema-alueilla-826277>

Maanmittauslaitos 2016. Maastokarttarasteri 1:100 000 02/2016. Viitattu 15.3.2016, <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Museovirasto 2009. Oulujoen suistoalueen historiallinen kokonaisuus. Viitattu 16.3.2016, http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2081

- Oulun kaupunki 2012. Ilmakuva 2012. Viitattu 22.3.2016, <http://kartta.ouka.fi/ims>
- Oulun kaupunki 2016a. Itsenäinen asuminen palvelutalossa. Viitattu 17.2.2016, <http://www.ouka.fi/oulu/ikaantyminen/itsenainen-asuminen-palvelutalossa>
- Oulun kaupunki 2016b. Tehostettu palveluasuminen. Viitattu 17.2.2016, <http://www.ouka.fi/oulu/ikaantyminen/tehostettu-palveluasuminen-palvelukodissa>
- Oulun kaupunki 2016c. Laitoshoido. Viitattu 17.2.2016, <http://www.ouka.fi/oulu/ikaantyminen/laitoshoido>
- Oulun kaupunki 2016d. Kuntouttava päivätoiminta. Viitattu 17.2.2016, <http://www.ouka.fi/oulu/ikaantyminen/kuntouttava-paivatoiminta>
- Oulun kaupunki 2016e. Kuntoilupuiستot. Viitattu 22.3.2016, <http://www.ouka.fi/oulu/liikunta-ja-ulkoilu/kuntoilupuiستot>
- Oulun kaupunki 2016f. Arvokkaita alueita Oulussa Osa 1. Viitattu 16.3.2016, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=abad527a-da83-468d-882a-babbbdc81974&groupId=64220
- Oulun kaupunki 2016g. Opaskartta. Viitattu 22.3.2016, Webmap-paikkatietojärjestelmä (Tekijän hallussa)
- Pulkinen, H. 2016. Tuiranpuiston materiaalit. Kaupunginpuutarhuri. Oulun kaupunki. Sähköpostiviesti 5.2.2016.
- Rakennusvirasto 2008a. Esteetön ympäristö 2 – kävelykadut ja aukiot. Viitattu 8.3.2016, http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/ohjeet/Suraku_Kortti-2_060208.pdf
- Rakennusvirasto 2008b. Esteetön ympäristö 1 – suojatiet ja jalkakäytävät. Viitattu 8.3.2016, http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/ohjeet/Suraku_Kortti-1_060208.pdf

Rakennusvirasto 2016a. Alueelliset esteettömyyssuunnitelmat. Viitattu 22.3.2016,
http://www.hel.fi/hki/HKR/fi/Helsinki+kaikille/Alueelliset+esteett_myyssuunnitelmat

Rakennusvirasto 2016b. Helsinki kaikille 2002 - 2011. Viitattu 22.3.2016,
<http://www.hel.fi/hki/HKR/fi/Helsinki+kaikille>

Rappe, E. Lindén, L. & Koivunen, T. 2003. Puisto, puutarha ja hyvinvointi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Suomen kuntaliitto 2016. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Viitattu 18.2.2016,
<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/sosiaalipalvelut/ikaantyneet/laatusuositus/Sivut/default.aspx>

LIITTEET

Liite 1: Esimerkkikohde Tuiranpuisto

Liite 2: Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2013 (s. 3 ja s. 27), Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto

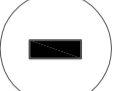

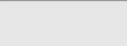

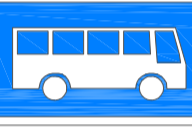

Liite 3: Esteetön Pensastasku-penkki 2010, Oulun kaupunki

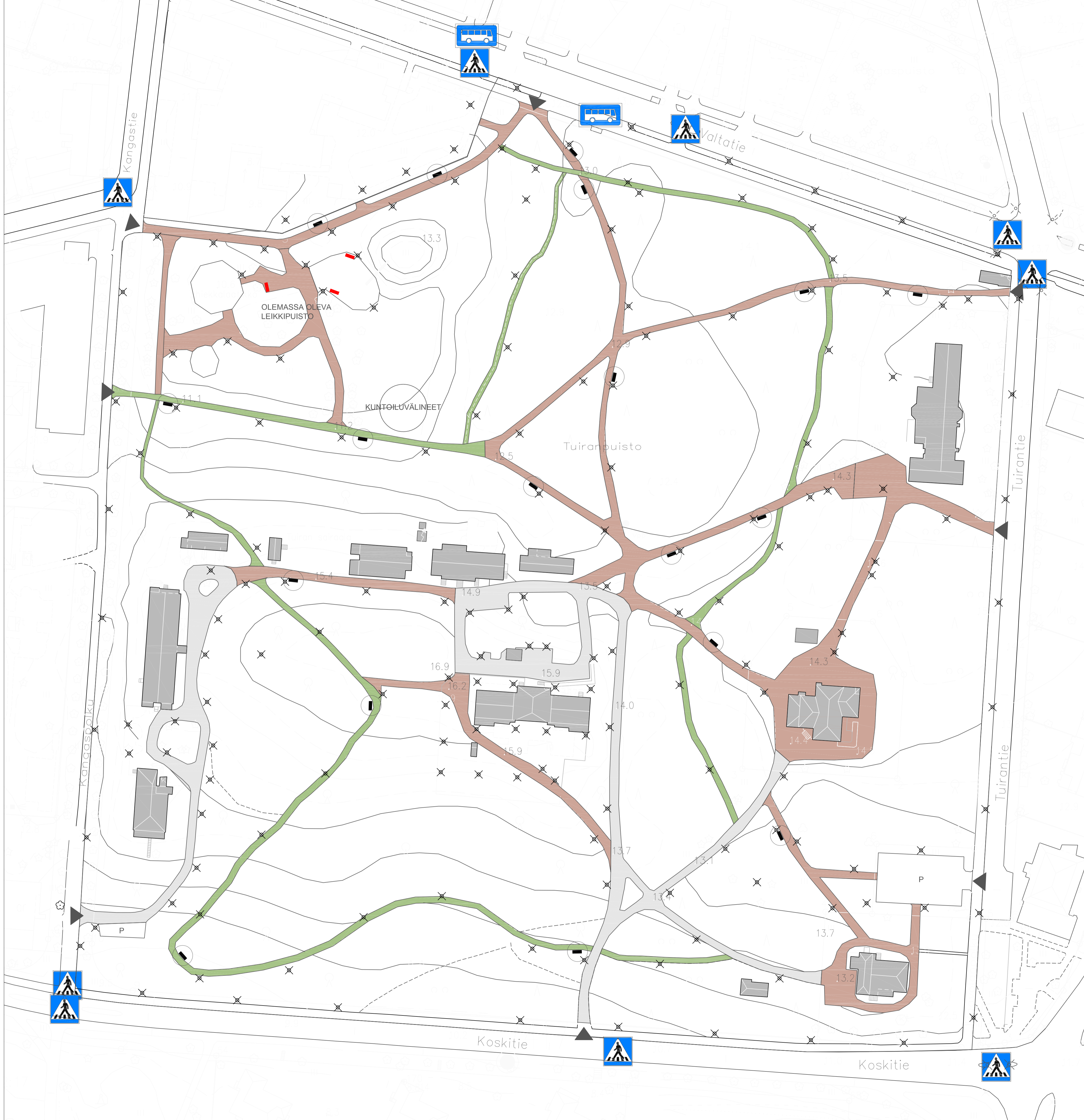
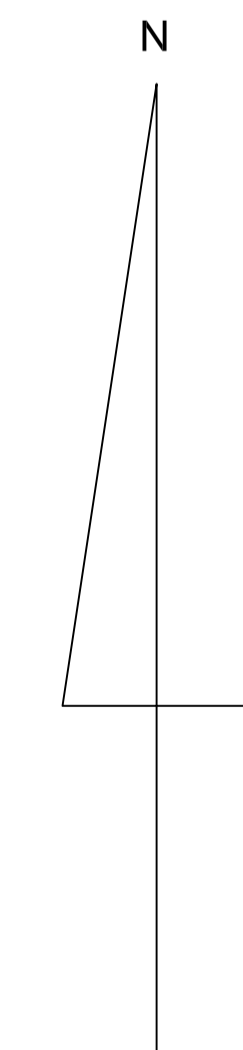
Liite 4: Esteettömän ympäristön suunnitteluohjekortti 5/8 SuRaKu-projekti 2004/2008 6.2.2008

Liite 5: Viheralueet ja vanhusten asumispalvelut –kysely

ESIMERKKIKOHDE TUIRANPUISTO 1:500

MERKKIEN SELITTEET

- LEVÄHDYSPAIKKA
- LEIKKIPUISTOSUUNNITELMAN MUKAINEN LEVÄHDYSPAIKKA
- VALAISTU KUNTORATA
- PUISTOKÄYTÄVÄ
- AUTOTIE
- RAKENNUS
- SISÄÄNKÄYNTI
PUISTOON
- SUOJATIE
- BUSSIPYSÄKKI
- VALAISIN
- LIIKENNEVALO

TIIVISTELMÄ

LAATUSUOSITUS HYVÄN IKÄÄNTYMISEN TURVAAMISEKSI JA PALVELUJEN PARANTAMISEKSI

■ Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto ovat antaneet iäkkäiden ihmisten palvelujen kehittämistä koskevan laatusuosituksen vuosina 2001 ja 2008. Vuonna 2013 laatusuositus uudistuu huomioon ottamaan ohjaus- ja toimintaympäristössä meneillään olevat muutokset ja uusimman tutkimustiedon. Suosituksen tarkoituksena on tukea ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista annetun lain (nk. vanhuspalvelulaki) toimeenpanoa. Laatusuositus on valmisteltu laajapohjaisessa työryhmässä.

Suositus on edeltäjiensä tapaan tarkoitettu ensisijaisesti iäkkäiden palvelujen kehittämisen ja arvioinnin tueksi kuntien ja yhteistoiminta-alueiden päättäjille ja johdolle. Lisäksi sitä voivat hyödyntää oman toimintansa suunnittelussa ja arvioinnissa monet muutkin tahot, kuten sosiaali- ja terveystalvvelujen tuottajat, alan ammattilaiset ja kolmannen sektorin toimijat.

Laatusuosituksen kokonaistavoitteena on turvata mahdollisimman terve ja toimintakykyinen ikääntyminen koko ikääntyneelle väestölle sekä laadukkaat ja vaikuttavat palvelut niitä tarvitseville iäkkäille henkilöille. Näin ollen – vanhuspalvelulain tapaan – osa suosituksista kohdistuu nimenomaisesti väestö- ja osa yksilötasolle.

Laatusuosituksen keskeiset sisällöt ovat:

- osallisuus ja toimijuus,
- asuminen ja elinympäristö,
- mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen,
- oikea palvelu oikeaan aikaan,
- palvelujen rakenne
- hoidon ja huolenpidon turvaajat,
- johtaminen.

Kullakin sisältöalueella on omat suosituksensa. Erityistä huomiota on kiinnitetty siihen, että suositeltaville asiakokonaisuuksille on tietoon perustuvat perustelunsa ja käytettävissä indikaattoreita, joiden avulla suositusten toteutumista voidaan järjestelmällisesti arvioida. Suositusten hyödyntäjien tueksi on koottu linkkejä lakeihin, muihin suosituksiin, valtioneuvoston periaatepäätöksiin ym. ohjausdokumentteihin, jotka liittyvät olennaisesti suositukseen, sekä linkkejä erilaisiin tukimateriaaleihin, kuten oppaisiin ja hyvien käytäntöjen kuvauksiin.

Asiasanat:

Ikääntyminen, ikääntyneet, laatu, laadunhallinta, palvelut, palvelurakenne, vanhusten palvelut, vanhustenhuolto

SUOSITUKSET

Kunnan järjestelmällinen toiminta ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi

Kunnan on laadittava suunnitelma (Vanhuspalvelulaki, 5 §) toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

- Suunnitelman pitää perustua arvioon ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilasta ja sisältää konkreettisia toimenpiteitä hyvinvoinnin edistämiseksi. Suunnitelmassa on lisäksi kuvattava, miten kunnan eri toimialat, kuten kunnan asumis-, kulttuuri-, liikunta-, sivistys- ja tekninen toimi osaltaan tukevat ikääntyneen väestön hyvinvointia ja terveyttä.

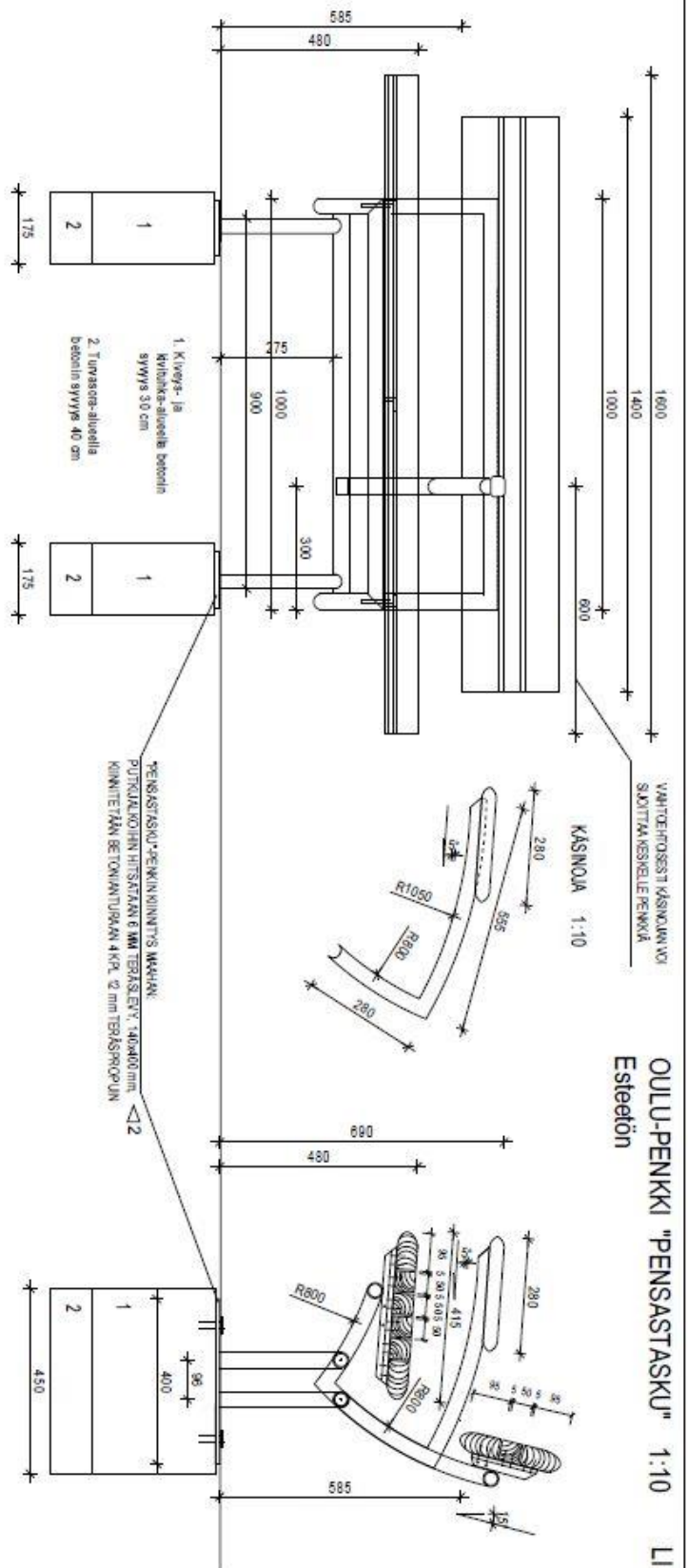
Kunnan on tuettava ikääntyneen väestön toimintakykyä ja terveyttä toimenpiteillä, joilla vahvistetaan a) iäkkäiden ihmisten omaehtoista toimintaa, b) eri toimijoiden, kuten järjestöjen, seurakunnan ja yritysten, yhteistyötä sekä c) kunnan eri toimialojen yhteistyötä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi. Kunnan on erityisesti:

- vahvistettava lähiliikuntapaikkojen saatavuutta ja saavutettavuutta osana *Ikäihmisten liikunnan kansallisen toimenpideohjelman* toimeenpanoa,
- vahvistettava terveyttä edistävää ryhmämuotoista liikuntaneuvontaa koordinoimalla ja lisäämällä alueen ryhmämuotoista toimintaa *Voimaa Vanhuuteen - iäkkäiden terveystiikuntaohjelman* mukaisesti.

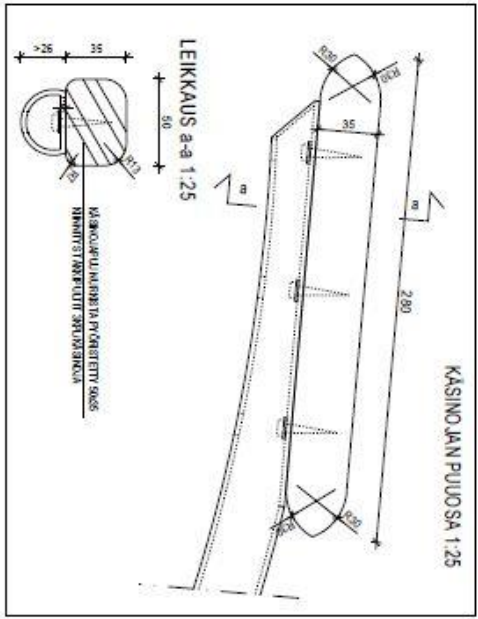
Erityishuomio riskiryhmiin

Kunnan palveluvalikoimassa on oltava kohdennettuja toimenpiteitä riskiryhmille. Tavoitteena on riskien varhainen tunnistaminen ja tuki:

- Riskiryhmien tunnistamisen keinoja iäkkäiden matalan kynnyksen neuvontapalveluissa ja hyvinvointia tukevilla kotikäynneillä on vahvistettava ja otettava käyttöön.
- On varmistettava riskiryhmiin kuuluvien iäkkäiden henkilöiden ohjaus tarvittaessa monipuoliseen palvelutarpeen arviointiin ja edelleen tarvittaviin tukitoimiin (esimerkiksi tutkimukset, hoito, kuntoutus tai etuuksien hakeminen).

OULU-PENKKI "PENSASTASKU" 1:10 LIITE
Esteetön

KÄSINOJAN PUUOSA 1:25

- 1. Kivys- ja kivikasa-alueella betonin syvyys 30 cm
 - 2. Turvasora-alueella betonin syvyys 40 cm
- PENKKI PUUOSAT KUUSTA 50 MM $\triangle 2$
TERÄS: PUTKI $\phi 38$ h=3mm, KUUMASINKITTYY
- PUUOSIEN MAALAUUS: $\triangle 1$
1 x OSMO COLOR VÄR PUUNSUOLAPOHJUSTE
2 x OSMO COLOR TALOMAAILUSÄY 2704 KALLON HARMAA
ISTUMIEN JA SELKÄNOJAN PUUT KINNITETÄÄN
LÄKILÄMÄTERÄKSEEN 20x20x3 PUURUUVIIN 2KPL/RIMM
LÄKILÄMÄTERÄKSET KINNITETÄÄN PUTKIKUNNON
HITSATTUJIN TERÄSLAPPOIHIN 8 mm PULTIEN JA
MUTTERIEN

Merkki	Muutos	Pvm	Suunn.	T.ark.
$\triangle 2$	Väriolosuhteiden muutos ja kinnityksen tarkennus	7.1.2015	A. MÄÄRI	M. Kuitanen
$\triangle 1$	Mokkuluomakokouksen päätös	5.12.2014	A. MÄÄRI	M. Kuitanen
$\triangle 1$	Perustakselin lyhyt	7.5.2014	P. AHTA	M. Kuitanen

Teema: KÄLUSTEET
Kaupunginosa: OULU

Hanke: PUUSTORAKENNUKUNAT
PYYKINEN KÄUP. 150

Kohti: ESTEETÖN PENSASTASKU-PENKKI 2010
TEKNINEN LTK 5

Alustelu: MIEHAKAVA 1:10, 1:25

ARKKITEHTITOIMISTO SAURAMA OY
Koulujoukkotie 7
90500 OULU
pvm 04.05.2014 ark.saurama@mail.suomi.fi

Suunnittelija: Päivi Mikkola
Hyväksyjä: Eriki Saurama
Pvm: 20.5.2010
Pöytäno: III-3429

OULU
TEKNINEN

ESTEETTÖN YMPÄRISTÖ 5

PUISTOKÄYTÄVÄT JA LEVÄHDYSPAIKAT

Yleistä

Puistoissa tulee olla eripituisia reittejä erilaisia liikkujiä varten. Toiminnot tulee sijoittaa niin, että ne ovat helposti hahmotettavissa ja kaikkien käyttäjäryhmien saavutettavissa.

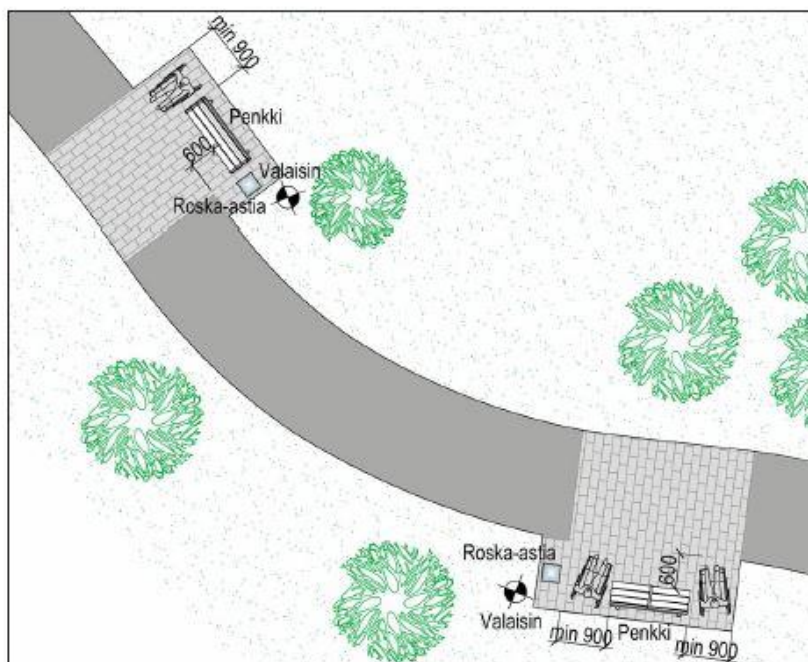
Levähdyspaikkojen suositeltava etäisyys toisistaan on erikoistasolla 50 m ja perustasolla enintään 250 m.

Puistoissa tuokset, äänet ja kosketeltavat pinnat tarjoavat moniaistisia elämyksiä kaikille käyttäjäryhmille ja erityisesti heikkonäköisiä henkilöitä ne voivat auttaa suunnistautumaan ja hahmottamaan ympäristöä, esim. veden solina. Voimakkaasti tuoksuvat kasvit tulisi sijoittaa erilliselle puiston osalle.

Koko reitti tulee valaista yhtenäisesti ja valaistuksen tasaisuuden pitää olla sellainen, ettei synny pimeitä välialueita. Valaisimet tulee sijoittaa kulkuväylän samalle puolelle, eivätkä valaisimet saa aiheuttaa häikäisyä. Valaisinpylväät sijoitetaan 1 m etäisyydelle kulkuväylän reunasta. Erikoistason kulkuväylillä tulee valaistustehon olla vähintään 10 lx, risteyskohdissa vähintään 15 lx, luiskissa 30 lx ja portaissa 50 lx.

Kulkuväylät

Kulkuväylien leveyden tulee olla vähintään 2300 mm, jotta ne voidaan pitää puhtaana koneellisesti. Vapaan kulkuväylän leveyden tulee olla vähintään 1500 mm, joka on riittävä myös avustajan ja opaskoiran kanssa liikkuvalla

SuRaKu-korteissa esitetään yleisohjeet esteettömien julkisten ulkoalueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja kunnossapitoon.

Korttien mallisuunnitelmissa esitetään yksi tapa tuottaa esteettöntä ympäristöä, mutta tuotteita ja suunnitteluratkaisuja kehittämällä voidaan ympäristön laadun ja esteettömyyden tasoa edelleen parantaa.

Korttien ohjeet perustuvat SuRaKu-projektissa määriteltyihin esteettömyyskriteereihin ja laadittuihin mallisuunnitelmiin.

Alueet on jaettu kahteen esteettömyyden vaatimustasoon. Kaikkien alueiden tulisi olla vähintään perustasoa. Lisäksi seuraavilla alueilla tulisi toteuttaa korkeampaa esteettömyyden erikoistasoa:

- Kävelykatuympäristöt
- Keskusta-alueet, joilla on julkisia palveluja
- Vanhus-, vammais-, sosiaali- ja terveyspalveluja tarjoavien toimipaikkojen ympäristöt
- Alueet, joilla paljon vanhus- ja vammaisasuntoja
- Julkisen liikenteen terminaali-alueet ja pysäkki-alueet
- Liikunta- ja leikkipaikat, joilla huomioitu kaikki käyttäjät
- Esteettömät reitit esim. virkistysalueilla

Kasvillisuus

Istutukset tulee suunnitella ja hoitaa niin, että ne eivät kasvaessaankaan aiheuta häiritseviä näkö- tai kulkuesteitä tai vaaraa puistossa liikkujille.

Puistoissa ei saa käyttää myrkyllisiä, allergisia oireita aiheuttavia tai piikkisiä kasveja.

Kasvillisuuden käytöstä lisää ohjekortissa 6 Leikkipaikat.

Määräykset

RakMK F1

Muut ohjeet

RT 09-10884, 98-10565

KT-02

Invalidiliiton ohjeet:
www.esteeton.fi

SuRaKu-ohjekortit

- 1 Suojatiet ja jalkakäytävät
- 2 Kävelykadut ja aukiot
- 3 Tasoerot
- 4 Julkiset piha-alueet
- 5 Puistokäytävät ja levähdyspaikat
- 6 Leikkipaikat
- 7 Pysäkkialueet
- 8 Tilapäiset liikennejärjestelyt

SuRaKu-kriteeritaulukot

Suojatien reunatuki, Ulkoportaat, Luiskat, Opaslaatat, Erotteluraidat, Pysäkkikorokkeet, Sadevesikourut ja -kaivot, Kulkupinnat, Suojatiemerkinnät, Käsi-ohjeet, Kaiteet, Painonappipylväs, Suojatiemerkkipylväs, Istuimet, Pollarit, Suojatien keskikoroke, Kohokartta, Varoitusalueet.

SuRaKu-ohjekortit ja esteettömyyskriteerit löydät pdf-muodossa internet-sivulta www.hel.fi/helsinki/kaikeille/

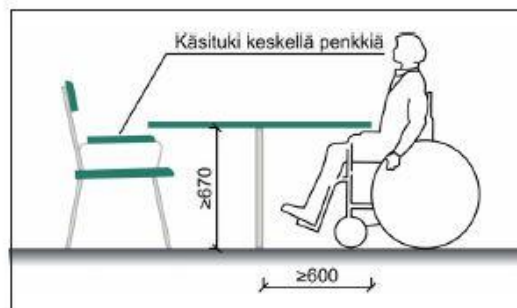
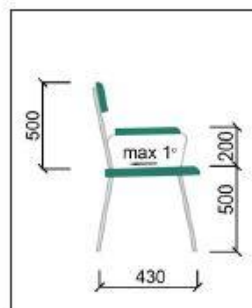
henkilölle. Kahden pyörätuolin kohdatessa leveys on vähintään 1800 mm. Sähköpyörätuolia varten tarvittava kääntöympyrä on halkaisijaltaan 2500 mm, pyörätuolia varten 1500 mm. Kulkuväylän vapaa korkeus tulee olla vähintään 2200 mm.

Kulkupinnat

Toiminnallisesti erotettavilla alueilla on suositeltavaa käyttää eri päällystämateriaalia ja väriä, esim. puistoraitilla ja levähdyspaikassa.

Kulkupinnan tulee olla erikoistasolla kova ja perustasolla kova tai melko kova ja luistamaton. Kovia pintoja ovat graniitti- ja betonilaatat sekä asfaltti, melko kova on esimerkiksi tiivistetty kivituhkapinta. Poikkeamat tasaisuudessa saavat olla enintään 5 mm ja laattojen saumat saavat olla enintään 5 mm leveitä.

Sivukaltevuutta saa olla erikoistasolla enintään 2 % ja perustasolla enintään 3 %. Pituuskaltevuutta saa olla erikoistasolla enintään 5 % ja perustasolla enintään 8 %. Luiskia koskevat edellisestä poikkeavat vaatimukset on esitelty ohjekortissa 3 Tasoerot.

Levähdyspaikat ja istuimet

Levähdyspaikat tulee sijoittaa kulkuväylien ulkopuolelle niin, että niihin on esteetön kulkuyhteys myös pyörätuolilla. Levähdyspaikoilla tulisi käyttää kulkuväylästä poikkeavaa, tunnistettavaa pintamateriaalia.

Penkeissä ja tuoleissa tarvitaan selkänöjä ja käsituet sekä vaihtelevia istuinkorkeuksia. Tavallinen penkin istuinkorkeus on 450 mm. 500–550 mm on sopiva korkeus jäykkäpolvisille ja -lonkkaisille, 300 mm lyhytkasvuisille ja lapsille. Pyörätuolista voi siirtyä 500 mm korkuiselle penkille.

Pyörätuolia varten tulee varata vähintään 900 mm:n levyinen tila penkkien toiseen päähän. Pyörätuolista nousua varten käsituki tulisi sijoittaa keskelle penkkiä tai se tulisi voida poistaa tarvittaessa.

Kalusteiden tulee olla kontrastivärisiä alustan pintamateriaalin kanssa. Pöydän äärestä tulee varata pyörätuolille vähintään 800 mm leveä tila. Heikkonäköisen tulee pystyä erottamaan pöytä ja penkki toisistaan, esimerkiksi pöydän kontrastivärisestä reunuksesta. Kalusteissa ei saa olla teräviä tai muutoin törmäys- tai muuta vaaraa aiheuttavia osia tai rakenteita.

Opasteet

Opasteet tulee sijoittaa niin, että niiden eteen jää vapaata tilaa seisomista tai pyörätuolia varten. Koho-opasteen korkeuden maasta tulee olla noin 1100 mm. Opastetaulussa tulee olla kepillä tunnistettava alaosa. Viittojen teksti tulisi sijoittaa korkeudelle 1400–1600 mm.

Viheralueet ja vanhusten asumispalvelut

OHJE | KIELI ▾ | MUUTA ▾

1 Tervetuloa

1/12 TERVETULOA

2 Ohjeet

VIHERALUEET JA VANHUSTEN ASUMISPALVELUT

3 Yksikön sijainti

Tervetuloa vastaamaan tähän kyselyyn, jonka avulla voit vaikuttaa ikääntyneiden huomiointiseen julkisilla viheralueilla!

4 Tausatiedot

Tämä kysely on tehty Oulun kaupungin katu- ja viherpalveluille tehtävää opinnäyteyötä varten. Opinnäyteyden aiheena on "Julkiset viheralueet vanhusten asumispalvelujen hyvinvointia lisäämässä". Opinnäyteyden tekijänä toimii Oamkin hortonomiopiskelija Miia Lappalainen.

5 Viheralueiden käyttö

Kysely on lähetetty Oulun jokaiselle ikääntyneiden palveluyksikölle, sillä tarkoituksena on hankkia aihetta koskevaa tietoa suoraan kohderyhmän edustajilta. Saatujen tulosten avulla laaditaan parannusehdotuksia sekä havainnollistavia esimerkkejä, jotka auttavat jatkossa ikääntyneiden tarpeita huomioidessa katu- ja viher suunnittelussa. Kysely sisältää monivalintakysymyksiä sekä karttakysymyksiä, joita voi täydentää omin kommentein.

6 Viheralueiden käyttö kartta

Kysely on avoinna 7.12.2015-15.1.2016. Vastaaminen vie noin 15 minuuttia.

7 Levähojospaikat, valaistus, aktiiviteetti

Kiitos osallistumisestasi!

8 Levähojospaikat kartta

9 Valaistus kartta

10 Turvallisuus ja esteettömyys

11 Turvallisuus ja esteettömyys kartta

12 Vapaa palaute

Seuraava →

[1 Terveystila](#)[2 Ohjeet](#)[3 Yksikön sijainti](#)[4 Tausantiedot](#)[5 Viheralueiden käyttö](#)[6 Viheralueiden käyttö, kartta](#)[7 Leilahöyppäliikat, valaistus, aktiviteetit](#)[8 Leväyhöyppäliikat, kartta](#)[9 Valaistus, kartta](#)[10 Turvallisuus ja esteettömyys](#)[11 Turvallisuus ja esteettömyys, kartta](#)[12 Vapaa palvelu](#)

2/12 OHJEET

YLEISTÄ

Päätet kyselyssä eteenpäin oikeaan alareunan painikkeella vastatuasi estettyihin kysymyksiin.

Voit haluessasi palata kyselyssä taaksepäin oikeaan alareunan painikkeella tai vasemman reunan valikkosa, jos haluat muuttaa vastustasi.

Tähdellä merkityt kysymykset ovat pakollisia.

KARTTAIKKUNAT

Karttaa voi zoomaata karttaikkunan oikeaan reunaan säätimestä tai hiiren nollaa käyttäen osittimen ollessa kartan päällä.

Pohjakartan näkyvyyttä voit säätää ikkunan oikeassa yläkulmassa olevasta kohdasta kartatasot.

Karttatyökalut aktivoidaan klikkaamalla piste-, viiva- tai aluevyökäluun symbolia kartan vierestä vasemmalla.

Aktiivisella työkalulla voit osoittaa haluumiasi kohteita kartalla.

Viiva- ja aluekohteeseen voit tehdä tarvittaman määrän välipisteitä ja lopettaa piirtämisen kaksoisklikkaamalla.

Piirtoimerkintöjen muokkaaminen on mahdollista piirtovyökäluun ollessa pois päältä.

Aktiivisen piirtovyökäluun saa pois päältä klikkaamalla työkalusymbolia.

Karttakohteen merkittämisen jälkeen avautuu ikkuna, jossa voit tarkentaa vastustasi ja tallentaa kohteen.

Karttakohteita voi muokata tai poistaa välillä se kartalla ja tekemällä muutoksen aukeavassa välkkössa.

[← Edellinen](#)[Seuraava →](#)

3/12 YKSIKÖN SIIJINTI

Osoitehaku Karttasot

1 Perustaso

2 Ohjeet

3 Viherialueet

4 Tausstatiedot

5 Viherialueiden käyttö

6 Viherialueiden käyttö, kartta

7 Levähdyspaikat, valaistus, akkuviecit

8 Levähdyspaikat, kartta

9 Valaistus, kartta

10 Turvallisuus ja esteettömyys

11 Turvallisuus ja esteettömyys, kartta

12 Vapaa palaute

Edellinen

Seuraava

1	Terveystieteiden osasto
2	Diagnostiikka
3	Yhteistyö ja yhteistyö
4	4.12 TAUSTAIEDOT
5	Viheralueiden käyttö
6	Viheralueiden käyttö: karta
7	Levähöyryspalikat, valaistus, akkuvireetit
8	Levähöyryspalikat, karta
9	Valaistus, karta
10	Turvallisuus ja esteettömyys
11	Turvallisuus ja esteettömyys, karta
12	Vapaa palautte

4/12 TAUSTAIEDOT

Palveluyksikön palvelumuodot

Voit valita useita

- Palvelutalo
- Tehostettu palveluasuminen
- Laitoshoidto
- Päivätoiminta

Palveluyksikön asukkaiden toimintakyky.

Valitse sopivin.*

- Asiakkaat kykenevät ulkoilemaan omatoimisesti.
- Suurin osa asiakkaista kykenee ulkoilemaan omatoimisesti.
- Osa asiakkaista kykenee ulkoilemaan omatoimisesti.
- Asiakkaat eivät kykene ulkoilemaan ilman avustusta.

1	Terveystila
2	Ohjeet
3	Yksilön ohjanti
4	Toussatkestit
5	Viheralueiden käyttö
6	Viheralueiden käyttö, kartta
7	Levähdyspaikat, valaistus, aktiiviteetti
8	Levähdyspaikat, kartta
9	Valaistus, kartta
10	Turvallisuus ja esteettömyys
11	Turvallisuus ja esteettömyys, kartta
12	Veipaa palaute

5/12 VIHERALUEIDEN KÄYTTÖ

Onko palveluyksiköllä omaa ulkoilun suunniteltua pihaluettta?*

- kyllä
- ei

Millainen tarve palveluyksiköllä on ulkoilumahdollisuuksille julkisilla viher- ja katualueilla?*

- Oma ulkoilualaue on riittävä, julkisia viheralueita ei tarvita.
- Oma ulkoilualaue ei ole, hyödynnetään ainostaan julkisia viheralueita.
- Hyödynnetään sekä omaa ulkoilualaueita että julkisia viheralueita.

Onko mahdollista käyttää lähiympäristön julkisia viheralueita?*

- kyllä
- ei

Ovatko julkiset viheralueet kohtuullisen matkan päässä palveluyksiköstä?*

- kyllä
- ei
- osittain

- 1 Terveystila
- 2 Tilinen
- 3 Vapaa-ajanpalvelus
- 4 Terveystila
- 5 Viheralueiden käyttö
- 6 Viheralueiden käyttö
- 7 Levähdyspaikat, valaistus, aidoitteet
- 8 Levähdyspaikat, kartta
- 9 Valaistus, kartta
- 10 Turvallisuus ja esteettömyys
- 11 Turvallisuus ja esteettömyys, kartta
- 12 Vapaa-ajalaitteet

6/12 VIHERALUEIDEN KÄYTTÖ

Mitä julkisia viheralueita palveluyksikköne hyödynnäisi tai hyödynnäisi jos se olisi mahdollista?

Voit merkitä kartalle yhden tai useamman aluekohteen.

Liiketoiminta

Viheralue, jota hyödynnetään

Viheralue, jota hyödynnetään

se olisi mahdollista

OSOITTEIKUNNAN KARTTA

Edellinen

Seuraava

1 Terveystila

2 Ompeli

3 Vesiköyry sijainti

4 Tausotteet

5 Viheralueiden käyttö

6 Viheralueiden käyttö kartta

7 Levähdyspaikat valaistus-aktiiviteetit

8 Levähdyspaikat kartta

9 Valaistus kartta

10 Turvallisuus ja esteettömyys

11 Turvallisuus ja esteettömyys kartta

12 Vapaa pöytä

7/12 LEVÄHDYSPAIKAT, VALAISTUS, AKTIIVITEETIT

Onko lähimmäistien julkisilla katu- ja viheralueilla riittävästi levähdyspaikkoja?*

- on riittävästi
- ei ole riittävästi
- ei ole lainkaan

Onko valaistusta riittävästi?*

- on riittävästi
- ei ole riittävästi
- ei ole lainkaan

Mitä aktiviteetteja tai palveluita julkisille viheralueille tarvitaan ja toivotaan

Merkkipaikka sijainti: 250

- 1 Vapaa-alue
- 2 Ohjeet
- 3 Vapaa-alue
- 4 Esteettömyys
- 5 Vihertuotantopaikat
- 6 Esteettömyys ja esteettömyys
- 7 Turvallisuus ja esteettömyys
- 8 Vapaa-alue
- 9 Väliautot, kartta
- 10 Turvallisuus ja esteettömyys
- 11 Turvallisuus ja esteettömyys, kartta
- 12 Vapaa-alue

8/12 LEVÄHDYSPAIKAT

Merkittive karttaan paikat, joihin penkkija tai muita levähdyspaikkoja tarvitaan lisää. Järjät paikat joissa naita on tarpeeksi. Perustele. Voit merkitä kartalle yhden tai useamman paikan. Lisätietoja

Tarpeeksi levähdyspaikkoja

Tarvitaan lisää levähdyspaikkoja

- 1 Terveystieteet
- 2 Elinneuvot
- 3 Vapaan sijaisten
- 4 Terveystieteet
- 5 Viherrakennuksen rakentaminen
- 6 Viherrakennuksen rakentaminen
- 7 Luonnonvarojen ja ympäristön tutkimus
- 8 Luonnonvarojen tutkimus
- 9 Viherrakennuksen rakentaminen
- 10 Turvallisuus ja esteettömyys
- 11 Turvallisuus ja esteettömyys, kartta
- 12 Vapaa palvelu

9/12 VALAISTUS

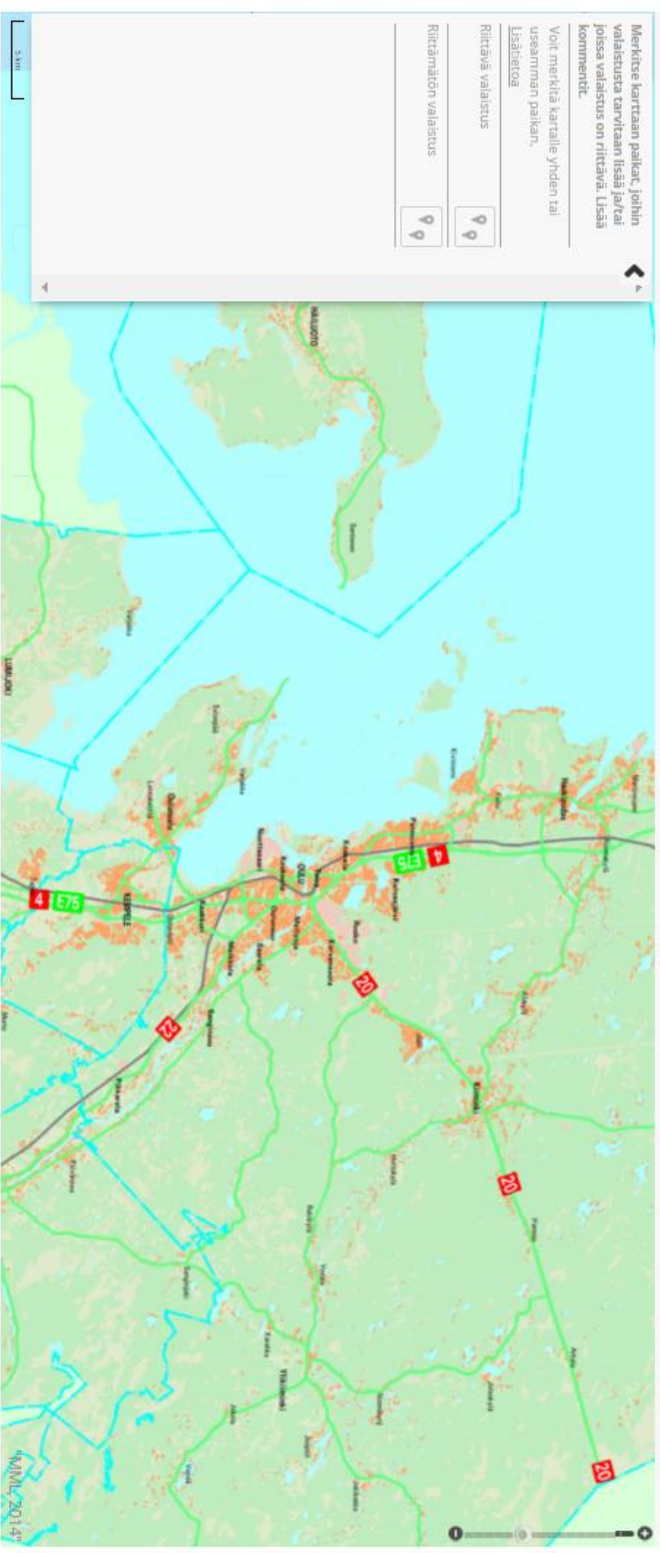
Merkitse karttaan paikat, joihin valaistusta tarvitaan lisää jatkajaisissa valaistus on riittävä. Lisää kommentti.

Voit merkitä kartalle yhden tai useamman paikan. Lisälietoa

Riittävä valaistus

Riittämätön valaistus

10/12 TURVALLISUUS JA ESTEETTÖMYYS

Ovatko lähiympäristön sekä julkisten viheralueiden kulttuurit ja oleskelualueet esteettömiä ja turvallisita liikkua?

-
- kyllä
-
-
- ei
-
-
- osittain

Mitä on lähiympäristön sekä julkisten viheralueiden kulttuurit, luonto, liikkonon vyöte, puistokäytännöt tai turvallisuus?

Arvio toimivuuden vaihtelulle osatekijöille lähinä sen mukaan kunta/kyä hyvä niiden toimisuus on.

Reunaviljen esteettömyys

Suojatoiden turvallisuus

Liikenneväylät

Muun liikenteen häiriötömyys

Maastomuodot

Pintamateriaalien turvallisuus

Lukkausten torjunta

Muu kunnoasapito

Onko lähiympäristön julkisilla viikkuyhteisöillä järjestyskäytännöt tai muuta uhkaa?

-
- kyllä
-
-
- ei

Jos järjestyskäytännöt tai uhkaa lähiympäristössä on ollut, niin mikälaista

Vastausjono: 2/0

Onko lähiympäristön julkisilla viikkuyhteisöillä meluhaittoja?

-
- ei ole meluhaittoja
-
-
- kyllä, auto liikenteestä
-
-
- kyllä, julkaliikenteestä
-
-
- kyllä, henkilöliikenteestä
-
-
- kyllä, möppäliikenteestä
-
-
- kyllä, muuta meluhaittaa, mitä?

Vastausjono: 1/0

11 Turvallisuus ja esteettömyys, kanta

12 Väpäs pelatse

- 1 Terveystila
- 2 Ollisuus
- 3 Sisätilojen tilavuus
- 4 Rauhallisuus
- 5 Yhteisöllisyys ja sosiaalinen osallisuus
- 6 Sisätilojen ja ulkoilman lämpötila
- 7 Lämpötilan ja valon lämpöaika
- 8 Lämpötilan ja valon lämpöaika
- 9 Säilytys tila
- 10 Turvallisuus ja esteettömyys
- 11 Turvallisuus ja esteettömyys
- 12 Vapaa palautte

11/12 TURVALLISUUS JA ESTEETTÖMYYS

Merkitse kartalle hyvät ja huonot osatekijät.

Merkitse reitillä hyvät ja huonot osatekijät.

Voit merkitä kartalle yhden tai useamman reitin ja kohteen.

Lisätieto

Hyvä kulkureitti

Hyvä osatekijä

Huono kulkureitti

Huono osatekijä

OSOITTEHUU KARTTASOIT

Edellinen Seuraava

- 1 Terveystila
- 2 Ompel
- 3 Yksikön sijainti
- 4 Toustatilat
- 5 Viheralueiden käyttö
- 6 Viheralueiden käyttö, kerta
- 7 Läheistysohjelman valitus, arkielämä
- 8 Laskentapöytä, kerta
- 9 Yleistila, kerta
- 10 Turvallisuus ja esteettömyys
- 11 Turvallisuus ja esteettömyys, kerta
- 12 Vapaa palautte

12/12 VAPAA PALAUTE**Muita parannusehdotuksia:**

Merkkipaja jäljellä: 250

Muuta kommentoitavaa:

Merkkipaja jäljellä: 500

Lopeta kysely painamalla Lähetä-painiketta oikeassa alakulmassa.